Бүгү чүрттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 82 (11580) | 1981 чылдың апрель 7, вторник | 1925 чылда үндезилеттинген. | Өртээ 2 кап.

СЭКП-НИҢ ДЕЛЕГАЦИЯЗЫНЫҢ ПРАГАЖЕ ЧОРУПКАНЫ

Чехословакияның Коммунистиг партиязының ТК-зының чалаанын ёзугаар ЧКП-ниң XVI съездизиниң ажылынга киржири-биле СЭКП-ниң делегациязы СЭКП ТК-ның Чингине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежнев баштадыр апрель 5-те Москвадан Прагаже чорупкан.

Делегацияның составында СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнүге кандидат, Грузияның Компартиязының ТК-зының бирги секретары Э. А. Шеварднадзе, СЭКП ТК-ның секретары К. В. Русаков, СЭКП ТК-ның кежигүнү, Украинаның Компартиязының ТК-зының ийиги секретары И. З. Соколов, СЭКП ТК-ның кежигүнү, СЭКП-ниң Саратов обкомунуң бирги секретары В. К. Гусев, СЭКП ТК-ның кежигүнү, СЭКП ТК-ның Чингине секретарының дузалакчызы А. М. Александров, СЭКП ТК-ның кежигүнү, ССРЭ-ниң ЧССР-де элчиниң А. П. Ботвин олар кирип турар.

Внуково аэродромундан ол делегацияны эштер Ю. В. Андропов, М. С. Горбачев, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. П. Кириленко, Н. А. Тихонов, Д. Ф. Устинов, К. У. Черненко, П. Н. Демичев, В. В. Кузнецов, М. С. Соломенцев, И. В. Капитонов, В. И. Долгих, СЭКП ТК-ның кежигүннери К. М. Боголюбов, Б. П. Бугаев, Г. С. Павлов, О. Б. Рахманин, С. К. Цвигун, Г. К. Цинев, Г. Э. Цуканов, Н. А. Щелоков, СЭКП ТК-ның кежигүнүнге кандидат А. И. Блатов, СЭКП-ниң Төп Ревизия Комиссиязының кежигүнү С. А. Лосев барып үдээнилер.

Үдекчилерниң аразында ЧССР-ниң ССРЭ-де херектеринге тур бүзүреттиргең З. Хебен турган.

Делегация-биле кады СЭКП ТК-ның кежигүнү СЭКП ТК-ның килдис эргелекчизи Л. М. Замятин, СЭКП ТК-ның Херектер эргелекчизиниң оралакчызы М. Е. Могилевец олар база чорупкан.

ТАРЫЛГАГА ЭКИ БЕЛЕТКЕНИР

Республиканың чер ажылдыглары он бирги беш чылдың баштайгы чазының хову ажылдарынче кирип турар. Оларның мурнунда улуг сорулгалар салдынган: **200 муң тонна тарааны, 20 муң тонна картофельди, 9,2 муң тонна ногааны будурери, 125 муң тонна сигенни, 400 муң тонна силосту, 65 муң тонна сенажты база 8 муң тонна витаминниг сиген долганын белеткээри социалистиг хүлээлгеде көрдүнген.** Ону чедиишкинниг боттандыларда, тарылга шөлүнүң гектар бүрүзүнден тарааның 10 центнер, картофельдиң—80, ногааларның—125, силостаар кукурузаның — 150 центнер дүжүдүн ажаап алыр ужурлуг. Ынчангаш маңаа чүүл-даа мурнунда чер ажылының культуразын, хөрзүннүң үнүш-дүжүткүрүн бедидери, ажылчын күжүн болгаш материалдыг курлавырларны эң будурукчулуг, чөп ажыглаары, эртеминиң чедиишкиннерин, мурнакчы дуржулганы шиңгээдип ап, нептередири дээш өске-даа ажылдарны кылыры негеттинер. Бо дугайын партия райкомнары, ажыл-агый органнары, чергелерде партия, комсомол, профэвилел организациялары, көдээ Советтер, совхозтар директорлары, агрономнар, чер ажылдыг өске-даа кижилер часкы хүннерден эгелээп-ле бодап, ол дээш ажылдаар, демисежир хүлээлгелиг.

Часкы хову ажылдарының темпизи болгаш шынары техниканы канчаар септеп белеткээнинден кол хамаарыжыр. Бии-Хем районнуң механизаторлары, чер ажылдыглары ол дугайын эки билир болгаш, көдээ ажыл-агый техниказын кышкы үеде бүрүн септеп белеткээр талазы-биле республикага кыйгырыг үндүрүп, социалистиг чарышты калбартыкаш, боттарының сөзүнге эвээ болуп, машина-трактор парыгын хову ажылдарынга эки белеткээн. Ол шыкаш Кызыл районда «Тинлелге», Каа-Хемде «Улуг Октябрь», Таңдыда «Революцияның чалбыыжы». ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг совхозтар, өске-даа районнарның чамдык ажыл-агыйлары часка эки белеткенген. Оларда көдээ ажыл-агый машиналарын шынарлыг септеп белеткээн, райончуткан эки үрезиннербиле четчир кылдыр хандыртынган. Ук совхозтарның удуртукчулары болгаш специалистери часкы тарылгага белеткелдиң бүгү участоктарынга ажылды дең-дески организастаанының, механизаторларның, септекчилерниң күш-ажылын материалдыг болгаш моральдыг дээштиринче улуг кичээнгей салганының ачызында ол эки түнелдер чедип алдынган.

Ынчалзажок техниканы хову ажылдарынга белеткээринде дүвүренчиг байдал ам-даа артышаан. Апрель 1-деги медээден алырга, республикада тракторларның белени 84 хуу. Ылаңгыя күчүлүг К-700, К-701 тракторларның техниктиг белени дыка куду деңнелде. Республикада бар 243 «Кировецтерниң» 70-и ажылдаарынга белен эвес. Оон кол-ла чылдагааны ук тракторларның септелгезин, техниктиг ажаалдазын бүрүнү-биле кылыр Сельхозтехкүркомнуң бүдүрүлгелеринге ажылды багай организастап, септекчилерни артык кезектер-биле четпес хандырын келгенинде. Чер ажылдарының хөй кезии бо тракторларга онаажыр болганда, оларның белеткеттинмээни тарылганың темпизин оожумадып, хуусаазын узамдыктырары чугаажок. Ол дээрге халас чидирген үнелиг үе-шак, түнелинде барып чедир аалыймаан хөй дүжүт-дур.

Дүжүттүң үндезини—үрезиннер. Оларны уруп белеткээр, чажар шынарынга чедир арыглаар ажылдар совхозтарның хөй кезинде багай эвес чоруттунган. Тараалап Таңды, Бии-Хем дээш өске-даа районнарның ажыл-агыйлары үрезиннерни четчири-биле белеткээш, эки шынарлыг кылдыр арыглап алган, ам хораннап турар.

Ынчалзажок «Хемчик», «Октябрь 30 чылы», «Күш-ажылдың хостуу», «Енисей» совхозтарда картофель үрезиннери хөйүү-биле чедиишкейн турар. А республикада ам-даа 3 муң 702 тонна картофель үрезинни сөөртүп алыры негеттинип турар.

Хөй-хөй ажыл-агыйлар күзүн үрезин уруп алырының планын күүсетпээн хирезинде, ону ам тыптынып, сөөртүп алырының чогуур хемчеглерин албайн турар. Ылаңгыя Эрзин, Тес-Хем районнарның совхозтары, Улуг-Хемде «Найырал», «Улуг-Хая», Чөөн-Хемчикте «Сүт-Хөл», «Чыраа-Бажы», «Искра», «Октябрь 30 чылы», Карл Маркс аттыг совхозтар күрүнеден берген үрезиннерин сөөртүп алырын озалдадып турар.

СЭКП обкомунуң бюрозунуң, республиканың Министрлер Чөвүлелиниң часкы хову ажылдарынга өй-шаанда белеткенир дугайында доктаалында соңгаарлатпайн шинтирлээр ужурлуг өске-даа чүүлүл сорулгаларны салган болгай. Ажыл-агыйларның механизатор кадрлар-биле бүрүн хандыртынган турарын чедип алырын, суггаттыг черлерни эң беримчелиг ажыглаары-биле суггатчы звеноларны баш бурунгаар организастап тургузарын, оларны бүгү-ле херек чүүлдер-биле хандырарын, суггарылга системаларын, машина-техниканы өй-шаанда септеп белеткээрин болгаш өске-даа ажылдарны кылырын ында онзалап айыткан. Ол негелдерни хажык чок күүседирин ажыл-агый удуртукчузунуң, специалистиң, көдээ ишчи бүрүзүнүң хүлээлгези.

Хөрзүннүң үнүш-дүжүткүрүн эжиждери-биле шөлдерже өлекти үндүр сөөртүп, төгерин дүргедедир херек. Ол шыкаш минералдыг чемиштидилгелерни бедик эгидилгелиг ажыглаарынче, оларны сөөртүрде, шыгжап-кадагаларда чидиринии, үрелиш бакыраарын болдурбазынче хичээнгейни күштелдирер ужурлуг. Кывар-чаар материалдарны техниканы анаа туруушкын чок ажыглаарынга четчир кылдыр ажыл-агыйларга мөөнеп, өй-шаанда сөөртүп алыры база кол сорулгаларның бирээзи.

Чаа дүжүттү белеткээринии ажылдарын көдээнин партия организациялары удуртуп баштаар ужурлуг. Кампаниянын сорулгаларын болгаш онзагай талаларын ажыл-ишчилерге тайылбырлаары, коллективтерниң күш-ажылын бердинген планнарны болгаш бедик хүлээлгелерниң ыяап-ла күүседиринче угланган билдинг организастаары — оларның дорт хүлээлгези. Партиянын XXVI съездизиниң шынтирлерин амыдыралга боттандырары, продукция будуреринге бедик көргүзүглерни чедип алыры, ажыл-агыйларның экономиказының ажыктыгын өзүлдези дээш социалистиг чарышты чер болганга калбартыры чугула. Тараажыларын, погаажыларның будурукчулуг ажылдарынга таарымчалыг байдалдарны тургузарынче сагыш салыры, ниитинин чемненилгезин, культураамыдырал болгаш медицина хандырылгазын чогумчалыг организастаары—партия, профэвилел, комсомол комитеттеринин, өске-даа организациаларның чүгүлә сорулгазы.

МЕХАНИЗАТОРЛАР КЫЙГЫРЫЫ

«Он бирги беш чылдың онаалдаларын чедиишкинниг болгаш ажыр күүседир дээш Бүгү-эвилел социалистиг чарышының дугайында» СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, ВЦСПС-тиң болгаш ВЛКСМ ТК-ның доктаалын Улуг-Хем районнуң ажыл-ишчилери улуг кедүрлүүшкүн-биле хүлээп ап, ону амыдыралга боттандырып эгелээн. Районнуң ажыл-ишчилери бо чылдың бирги көрттаында күрүнеге эът садарының планын хуусаа бетинде 129 хуу, сүттүүн — 104.9 хуу күүсеткен.

Чаа беш чылды Төрээн чүрттүн чаагай чоруу дээш шалыпчы, идепкейлиг күш-ажыл-биле демдеглээр дээш партияның кыйгырыынга харыы кылдыр районнуң тараажылары бо часкы хову ажылдарынга база бүгү талалыг, хынамчалыг белеткенин турарлар. Ынчангаш районнуң мурнакчы механизаторлары, суггатчылары часкы ажылдарны чорударының арга-дүржулгазын солчуп хуралдааш, районнуң бүгү ажыл-агыйларының тараажыларынга, механизаторларынга болгаш суггатчыларынга кыйгырыгны хүлээп алган.

Улуг-хемчилер он бирги беш чылдың баштайгы чылында 21.300 тонна тарааны ажаап алыр деп сорулганы боттарының мурнунга салган. Бир гектар черден-не ортумаа-биле 10 ажыг центнер тарааны ажаап алыр. Ол бүгү чедиишкиннерни чедип алырының баштайгы чадазы — часкы хову ажылдарын эң кыска хуусаада бедик агротехниктиг байдалга чорударында. Ынчангаш часкы хову ажылдарының үезинде машиналарны болгаш тракторларны эки ажыглаарынче, оларны септээрии болгаш техниктиг ажаалда кылырын организастаарының чаа хевирлерни калбаа-биле нептерединнче, техниканы эки кадагаларынче, анаа туруушкунну кызырарынга, ажылдың шынарын экижидеринче, суггаттыг черлерни эки ажыглаарынче районнуң бүгү механизаторларын, суггатчыларын хуралдың киржикчилери кыйгырганнар.

«Улуг-Хая» совхозтуң № 2 хову-трактор бригадазының механизатору Базыр-оол Тумат сөс алгаш, мынча дээн:

— Бистиң бригаданың тараажылары 1981 чылдың часкы хову ажылдарынга багай эвес белеткенген. Амгы үеде бригаданың бүгү техниказы белениинг шугумунда. Районнуң чамдык ажыл-агыйлары күскү чер аңдарылгазынче ыдыг-ла кончуг сагыш салбазыындан чазын дыка хөй черни удур аңдарар. А ол чорук часкы хову ажылдарын дүргеп, бедик темпилиг чорударынга улуг шаптыктыг. Ол бүгүнү өөренип көргеш бистиң бригаданың механизаторлары тараа шөлдерин күзүн-не удур аңдарып ап турар. Амгы үеде бисте чангыс-даа гектар удур аңдарар чер чок. Хову турлаанда механизаторларның чурттаар бажыңы, чунар-бажыңы, столоваязы бүрүнү-биле белеткеттинген. Бригаданың кежигүннери тарылганы 7 хонук иштинде чорудар деп бедиткен социалистиг хүлээлгени алган. Ынчангаш районнуң бүгү ажыл-агыйларының механизаторларын бистиң үлегерлиси эдерериннче кыйгырып тур бис — деп, ол түнелинде чугаалаан.

Мурнакчы механизаторларның, суггатчыларның үндүрген кыйгырыын районнуң бүгү ажыл-агыйларының тараажылары, суггатчылары деткип, тус-тус коллективтерде ооң-биле таныжып эгелээн.

В. ЧАДАМБА.

ЧУРУКТА: Улуг-Хем районнуң мурнакчы механизаторларының, суггатчыларының хуралының бөлүк киржикчилери.

Апрель 18— Ленинчи коммунистиг субботник хүнү

ТОДАРАТКАН

Москваның мурнакчы будурулгелерин эдерип, В. И. Ленининиң төрүттүнген хүнүнден бээр 111 чыл болур оюнга тураскаатканы коммунистиг субботникке патриотчу бедик көдүрүүшкүн-биле киржир дээш республика типографиязында Р. К. Ооржакка удурткан өрүлге цеги белеткенип турар. Бригада кежигүннери бедик будурукчулуг ажылдаап, эки шынарлыг продукцияны бээрип хүлээнгеннер. «Кызыл субботага» ол цехтен 38 кижи киржир. Оларның чамдыктары чаа номнар өрүүр, азы ол хүн 10 парлаар аманы эки шынарлыг чыскаап, кылырлар. Өске ажылчыннар «Шын», «Тувинская правда», «Тываның ачы-хөлүн» газеталарын, «Молодёжь Тувы» солунналарны чогуур үезиниде шалыпкын чыскаарын аазаанналар. Ол ажылдарга метранпажтар Степан Адыг, Мария Матвеевна Ерахтина киржир. Оон ынай олар өске чагыгларны хүлээп ап, оларны база кылырлар.

Линотипистер Люда Богусова, Чайка Ооржак, Вера Наезжих ол хүн үнер солунналарның материалдарын чазыг чок, шынарлыг өрүүрүн хүлээнип турарлар.

Цехтиң ажылчыннары «Кызыл суббота» хүнүнде ажылдап алган акшазының хөй кезиин он бирги беш чылдың фондузунче шилчидерлер.

О. ОПЕЕН.

ҮРЕЗИН БЕЛЕН

«Сүт-Хөл» совхозтуң Киров салбырының топ шаңында янзы-бүрү тараа культураларының үрезин арыглаашкыны дооступ турар. Склад эргелекчизи Владимир Тойлуг-оолдуң удуртулгазы-биле 5-кижи «ОВП-2» деп агрегат-биле үрезинни үзүктелиишкин чок арыглап келгеннер. Олар 150 тонна кызыл-тасты, 120 тонна арбайны, 235 тонна суланы арыглаш, складта урганнар. Совхоз четчир кылдыр үрезинни белеткеп алганы ол. Үрезин арыглаашкынында Мотор Кыргыс, Дартан Ховалыг, Дыгыр Ондар олар эки ажылдап турарлар.

Б. ОНДАР.

ШУПТУЗУ ҮНЕР

Апрель 18-те эртен ленинчи коммунистиг субботникче Тес-Хем райпозунуң коллективи чангыс деминг үнер. Ол хүн бүгү магазиннер доктааттынган чурум ёзугаар ажыллаар. Айыттынган хүнде 17500 рубль түнге янзы-бүрү барааннар чоога саттынар. Чүгле ниитинии чемненилгезиниң талазы-биле безин 650 рубльдин орулгазы кирер. Бүгү аъш-чемнин дээжизи—хлеб кылыгларын үш тонналы быжырары кордүнген. Садыгжылар болгаш ниитинии чемненилгезиниде хаара туттунган ажыллакчылардан өске эштер № 2, 3 болгаш пом магазиниериинин даштын, херимнерин сөлтээр, оларны чугайлаар болгаш будуур.

Д. МИЖИТ.

КИДИН ТҮЛҮК

Республиканың булуң бүрүзүнде субботникче үүлүтериинин белеткелдери кидин түлүк. Чижээ, «Хемчик» аңныыртывыш ажыл-агыйының коллективиниң субботникче 29 кижи деминг ажыллап үнер. Достак деп черге Санат Чимиттың 10 кижи составтыг бригалазы 100 кубометр тудуг ыяжы белеткээр. Ол тудуг ыяжын машина оруунче улаштыр сөөртүп дажыллаарлар.

Иргит Кара-оолдуң удуртқан аңчылар бригалазы совхозтуң Айлыг-Ой деп черге 500 хой кирер кажаанын кырын маиза-биле шып, кургаг өдек-биле чылыглаар. Кажаалар девискээринин өске-даа аар-саар ажылдарын олар кылыр. Арткан 10 кижи аңныыртывыш черинии девискээрин арыглап, аштаар, 50 дөс ыяшты тарып олуртур. Херимнерии штакетниктерни септээш, чугайлаар. Чаагайжылганы оон девискээринге бүрүн чоруудар.

Ниитизи-биле коллектив субботникте 3500 рубльдин ажылын кылыр. Он бирги беш чылдың фондузунче 174 рубльни шилчидерни шинтирлээн.

А. ДОНГАК.

Чөөн-Хемчик район.

ПРАГАГА ӨӨРҮШКҮЛҮГ УТКУУШКУН

ПРАГА. (СЭТА). ЧССР-ниң найысылалы байырлалдыы-биле шиметтинген.

ЧКП ТК-ның чалаанын ёзугаар Чехословакияның Коммунистиг партиязының XVI съездизинин ажылынга киржири-биле СЭКП ТК-ның Чингине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежнев баштадыр Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының делегациязы ыяда барган.

Рузине аэропортун ССРЭ-ниң болгаш ЧССР-ниң күрүне туктары-биле шимээн. Ол черниий-биле 12 шак. Самолёт чадазының чанында барып Леонид Ильич Брежневти, делегация кежигүннерин ЧКП ТК-ның Чингине секретары, ЧССР-ниң Президентизи Г. Гусак акы-дуңманын ёзуубиле өөрүшкү-хүндүткелдиг, чүректиң ханызындан байыр чедирип уткаан.

Эш Л. И. Брежневти болгаш СЭКП-ниң делегациязының кежигүннерин — СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнүнге кандидат, Грузияның Компартиязының ТК-зының бирги секретары Э. А. Шеварднадзе, СЭКП ТК-ның секретары К. В. Русаков, СЭКП ТК-ның кежигүнү, Украинаның Компартиязының ТК-зының ийиги секретары И. З. Соколов, СЭКП ТК-ның кежигүнү, СЭКП-ниң Саратов обкомунуң бирги секретары В. К. Гусев, СЭКП ТК-ның кежигүнү, СЭКП ТК-ның Чингине секретарының дузалакчызы А. М. Александров оларны аэропортка ЧКП ТК-ның Президиумунуң кежигүнү, ЧССР-ниң чазаанын Даргазы Л. Штроугал, ЧКП ТК-ның Президиумунуң кежигүннери В. Биляк, К. Гофман, В. Гула, А. Индра, А. Капек, П. Кемпный, П. Корчак, П. Ленарт, П. Цолотка, ЧКП ТК-ның Президиум кежигүннериниң кандидаттар М. Грушкович, М. Якеш, ЧКП ТК-ның Секретариадының кежигүннери утка-ан. Уткааннарның аразынга ЧКП ТК-ның кежигүнү, ЧССРниң ССРЭ-де элчиин Ч. Ловетинский, СЭКП ТК-ның кежигүнү, ССРЭ-ниң ЧССР-де элчини, СЭКП-ниң делегациязының составында кирип турар А. П. Ботвин олар база турган.

Делегация-биле кады СЭКП ТК-ның кежигүнү, СЭКП ТК-ның килдис эргелекчизи Л. М. Замятин, СЭКП ТК-ның Херектер эргелекчизиниң оралакчызы М. Е. Могилевец чеде берген.

Эш Л. И. Брежневке болгаш делегация кежигүннериниге чехословак болгаш совет пионерлер чечектер тудускан.

Леонид Ильич Брежнев биле Густав Гусак, делегация кежигүннери болгаш чехословак удуртукчулар автомашиналарга олурупкан болгаш СЭКП-ниң делегациязының съезд үезинде доктаап турары Прага ордузунче угландыр чорупкан.

НАЙЫРАЛЧЫ УЖУРАЖЫЫШКЫН

ЧКП ТК-ның Чингине секретары Г. Гусактың СЭКП ТК-ның Чингине секретары Л. И. Брежнев баштадыр ЧКП-ниң XVI съездизинде киржир. Оон ынай олар өске чагыгларны хүлээп ап, оларны база кылырлар.

Линотипистер Люда Богусова, Чайка Ооржак, Вера Наезжих ол хүн үнер солунналарның материалдарын чазыг чок, шынарлыг өрүүрүн хүлээнип турарлар.

Цехтиң ажылчыннары «Кызыл суббота» хүнүнде ажылдап алган акшазының хөй кезиин он бирги беш чылдың фондузунче шилчидерлер.

О. ОПЕЕН.

ЧЕЧЕКТЕР САЛГАНЫ

ПРАГА. (СЭТА). Эш Л. И. Брежнев баштадыр СЭКП-ниң делегациязы апрель 5-те бүгү чехословак улуска тураскаалдыг черге—Прагада Витков даанда Пантеонга чораан. Пантеон залынга мындыг бижиглелдиг чечекти салган: «Чехословакияның баштайгы ажылчын президентизи, делегейниң коммунистиг болгаш ажылчын шимчээшкинниинг шылгараңгай ажылдакчызы — Клемент Готвальдыга. ЧКПниң XVI съездизинде СЭКП-ниң делегациязындан».

Чехословакияның улуг оглу К. Готвальдыныи, чехословак улустуң өске-даа кескү революсчуларының тураскаалын делегация сактып ёзулаан.

Леонид Ильич Брежнев хүндүлүг аалчылар дептеринге дараазындагы бижиглелди кылган:

«Витков даанда Национал тураскаалга база катап. сеткилдиң ханы дүвүрели-биле чордувус. Клемент Готвальдының, Антони Запотоцкийнин, Юлиус Фучиктиң, Людвиг Свободаның болгаш чехословак улустуң аас-кежиктиг келир үези дээш сыныш дивес өске-даа демиселчилериң тураскаалынга мөгейдивис.

Чехословак улустуң эң эки ооллдарының болгаш кыстарының чедип алыр дээш демисежир чорааны буянныг идеалдар социалистиг Чехословакияда амыдыралда чедиишкиниг боттанып турар. Силериниң чүрттуларның хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруу дээш, фашистиг дарлалдан Европаның улустарыи камгалап алыр дээш амы-тынын берген совет дайынчыларның дугайында ында тураскаалды база хумагалалдыг кадагалап турар-дыр.

Бистин партияларывыстың, чүрттарывыстың болгаш улустарывыстың бузулбас акыдүмэ ёзузу амы-тынын берген маадырларга мөңге тураскаал болзуп.

Л. И. БРЕЖНЕВ».

Эш Л. И. Брежнев болгаш делегация кежигүннери хостакчы Совет Армияның дайынчыларын орнукшуткан Ольшан хөөрүнге чораан болгаш «Фашистиг эжелекчилерден Чехословакияны хостаар дээш амытынындан чарылган совет-маадыр дайынчыларга ЧКПниң XVI съездизинде СЭКПниң делегациязындан» деп бижиглелдиг чечекти тураскаалдың баарынга салган.

Эш Л. И. Брежнев болгаш делегация кежигүннери Октябрь революциязын шөлге чораан болгаш Владимир Ильич Ленинге тураскаалга чечек салган. Оон кызыл кожаазында: «Делегейниң ажылчын аңгызының баштыңчызы — улуг Ленинге. ЧКП-ниң XVI съездизинде СЭКП-ниң делегациязындан» деп бижээн.

Чечектер салырының ёзуладылыгга ЧКП ТК-ның Президиумунуң кежигүнү В. Биляк, ЧКП ТК-ның кежигүнү, ЧССРниң ССРЭ-де элчиин Ч. Ловетинский, албанның өске-даа кижилери киришкеп. Чечектер салырының үезинде хүндүлел таныылдарын чыскаагаи болгаш ССРЭ-ниң база ЧССР-ниң күрүне гимнилерин ырладып күүсеткен.

АВСТРИЯЖЕ АЛБАННЫҢ АЯН-ЧОРУУ

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. А. Тихонов федералдыг канцлер Б. Крайскийниң болгаш Австрия Республиканың чазааның чалаанын ёзугаар албанның аян-чоруун кылып апрель 6-да Москвадан Венаже чорупкан.

Аэродромга ону эштер М. С. Горбачёв, И. В. Башитонов, албанның өске-даа кижилери үдээн.

(СЭТА).

КЫЗЫЛДЫҢ КОММУНИСТЕРИНИҢ СОРУЛГАЗЫ

СЭКП-ниң Кызыл хооркомунга партия эте организациларының болгаш оларның оралакчыларының семинары болуп эрткен. Анаа СЭКП ТК-ның кежигүнүнге кандидат, партия обкомунуң бирги секретары Г. Ч. Ширшин чүве чугаалаан. СЭКП-ниң XXVI съездизинии ажылының дугайын чугаалаан, партийжи удуртулганың методтарын улам сайзыраигайжыдарының айтырыгларынга ол тодаргай доктаап, СЭКПниң XXVI съездизинге демдеглеттинген коммунистиг тургузуушкунуун сорулгаларын шинтирлээрине партия эте организацияларының бирги чергелиг рольдуун айткан.

СЭКП-ниң Кызыл хооркомунуң айнги секретары Б. П. Свинцов чүве чугаалаан, бирги кварталда хоорайның бүдүрүлге черлериниң коллективтериниң кэнчаар ажылдаанын чыылганиарга таныштырган, партия активиниң ажыл-агый айтырыгларынче ханылап кириишистиг эжелекчилерден Чехословакияны хостаар дээш амытынындан чарылган совет-маадыр дайынчыларга ЧКПниң XVI съездизинде СЭКПниң делегациязындан» деп бижиглелдиг чечекти тураскаалдың баарынга салган.

Эш Л. И. Брежнев болгаш делегация кежигүннери Октябрь революциязын шөлге чораан болгаш Владимир Ильич Ленинге тураскаалга чечек салган. Оон кызыл кожаазында: «Делегейниң ажылчын аңгызының баштыңчызы — улуг Ленинге. ЧКП-ниң XVI съездизинде СЭКП-ниң делегациязындан» деп бижээн.

Чечектер салырының ёзуладылыгга ЧКП ТК-ның Президиумунуң кежигүнү В. Биляк, ЧКП ТК-ның кежигүнү, ЧССРниң ССРЭ-де элчиин Ч. Ловетинский, албанның өске-даа кижилери киришкеп. Чечектер салырының үезинде хүндүлел таныылдарын чыскаагаи болгаш ССРЭ-ниң база ЧССР-ниң күрүне гимнилерин ырладып күүсеткен.

(Бистиң корр.)

ШАЛЫПЧЫ АЖЫЛ-ИШ — ЧЕДИИШКИННИҢ ҮНДЕЗИНИ

Ак-Довурак хоорайның коммунистериниң хуралы болуп эрткен. «СЭКП-ниң XXVI съездизинии түңнелдери болгаш хоорайның коммунистериниң сорулгаларының дугайында» «Тыва даг-дүгү тудуг» эргелелиниде партком секретары А. А. Федоровтуң илеткелии аиаа дыннап, чугаалашкан.

Ак-Довуракты коммунистери болгаш бүгү ажылчы чоннары СЭКП-ниң XXVI съездизиниң шинтирлерин бүрүн долузу-биле чүүлдүгүнүшаан, ону ажыл-чорудулгага хажык чок лаймичы программа болдурган ажыллап турарын илеткелчи хуралга деглээн. Партияның улуг шуулганынга аллар болдурган социалистиг хүлээлгелерни ыка хөй коллективтер болгаш ажыл-ишчилер ажыр күүсеткен. В. И. Ленин аттыг «Тыва даг-дүгү» комбинаттың ажыл-ишчилери съездиге төлептиг ужурашкан. Февраль 23-ке чедир пландан ажыр 100 тонна сорттуг даг-дүгүн будурген. 500 тонна даг-дүгүн чүдүрүп чоруткан болгаш 120 орунчут ясли-салты ажыглаттынган.

Ак-довуракчылар ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунуила чамдык чедиишкиннерлиг болган болза-даа улуг четпестер барын илеткелчи болгаш санал берген коммунистер хуралга илереткеп. Ылаңгыя арыглал фабриказының телевилел күүзүн ооржум шиңгээдип, арыглакчыларның мергежилии бедитпейн, кадрларны быжыглаарынче, кижизидеринче, кошкак кичээнгей салып турарынче болгаш өске-даа шинтирлеттинмээн айтырыглар, ажыглаттынмаан курлавырларже олар кичээнгейни салып, СЭКП-ниң XXVI съездизинге эш Л. И. Брежневтин Отчёт илеткелиниң, съезд материалдарының негелделериие дүүштүр четпестерни эдип, шудургу ажыл-даварын хуралга айыткан.

Коммунистерниң хуралы партияның XXVI съездизиниң шинтирлерин амыдыралга боттанлырарынче угланган хемчеглерни айыткан доктаалды хүлээп алган.

Национально-краеведческий отдел

СЭКП-ниң XXVI съездизиниң шиитпирлерин~ амыдыралга

БЕДИК НЕГЕЛДЕНИҢ ТУРУЖУ-БИЛЕ

Бүгү совет улус-биле бир домей, Улуг-Хемниң коммунистери болгаш ажылчы чоннары СЭКП-ниң XXVI съездизиниң шиитпирлерин, анаа эш Л. И. Брежневтиң кылганы партия Төп Комитединиң Отчёт илеткелинде чүүлдерни болгаш түнелдерни бүрүн долузу-биле чүүлдүргүүмүшаан, ажыл-чорудулгага хажык чоокка удуртулга болдуруп, дайынчы программа кылдыр хүлээп ап турар. Съездиниң шиитпирлеринге дүүштүр районга ажыл-агый болгаш культура тургузуушкуузуң улам ынай хогжудериниң тодаргай оруктарының болгаш партия организациязының сорулгаларының дугайында бүгү таладыг шынгыы партийжи чугаалар чоокта чаа СЭКП райкомунуң пленумунга болган.

Өнгү беш чылда болгаш чаа беш чылдың башгайгы чылында бирги кварталында районуңу күш-ажылчы коллективтериниң, ажыл-ишчилериниң чедип алган чамдык чедиишкиннериниң база шиитпирлеттинмээн айтырыгларының дугайын аңаа илеткел кылган СЭКП райкомунуң бирги секретары **К. А. Маспык-оол** хандыр анализтеп чугаалаан.

Чылдың бирги кварталының түнелдерни районуңу ажылчы чоннары он бирги беш чылы багай эвес эткээшкин көргускеп. Район күрүнеге эът садар планын 129 хуу, сүттүң—104 хуу күүсеткен. Үлетпүр-бүдүрүлгелер барык шуптузу база-ла планныг даалгаларны ажыр күүседиптер. Бүгү-ниитиг продукциязының көлемизи 3,3 миллион орун санаттыныл турган. ол дээрге делегейде эң бедик көргүзүглерниң бирээзи-дир.

Коммунистериң шуулганының сулгаш-биле, оон бирга беш чылдың даалгаларын күүседириниң бүгү күштүг мобилизастаар төлээде, съезд мурунуун социалистиг марыжының ачызында күш-ажылчы коллективтерге чедип алдыгаан чүүлдерин, бедик кедүрүлүшкүнүң улам быжыглаарының, бедик харыысалга-биле ажылдаарының эргежок чугулазынга илеткелчи болгаш санал берген эштер тодаргай доктаанар. Районуңу ажыл-агыйының көргүзүү эрткен чылдыңдан оң-дээрзин делегат чижектер-биле көргүскеш, кижиниң ажыл-ишчилериниң бот-тарыңдан база кол хамаарыжыр апаар-дыр.

Оон соонда оратор кадрларның, ылангыя ортумак эвеноңуң ажылдакчыларының, чамдык хойжуларның ажылга харыысалгазын улгаттырарының чугулазың айыткан. Совхозтарда ветеринария албанының денилели чавыс. Районда, республикада ыңдыг албан черлерии кандыг-бир мал азырыныл ону тодарадырын бир ай хире саададып кээр, харыысалга чок чоруктар, белеткелдер конторазы чондан шыңызылга, бижик чок, кайы хамаан чок мал, дүк садып алыр чоруктар база бар. А чоңуң хүүда хоюңуң саткан дүүн бир башка онаашпаа алырга 20-25 кг четкилей бээр. Олар кайын кээп турарыл? Од айтышкыны бистерге аажок улуг харыысалганы хүлээндирип турар-дыр—деп. СЭКП-ниң XXVI съездизиниң делегады, «УТКА 25 чылы» совхозтун директорү **И. П. Гончарюк** саналының эгезинде демдеглээн. Ажыл-агыйда мал ажылының көргүзүү эрткен чылдыңдан оң-дээрзин делегат чижектер-биле көргүскеш, кижиниң ажыл-ишчилериниң бот-тарыңдан база кол хамаарыжыр апаар-дыр.

Оон соонда оратор кадрларның, ылангыя ортумак эвеноңуң ажылдакчыларының, чамдык хойжуларның ажылга харыысалганың улгаттырарының айтыкан. Совхозтарда ветеринария албанының денилели чавыс. Районда, республикада ыңдыг албан черлерии кандыг-бир мал азырыныл ону тодарадырын бир ай хире саададып кээр, харыысалга чок чоруктар, белеткелдер конторазы чондан шыңызылга, бижик чок, кайы хамаан чок мал, дүк садып алыр чоруктар база бар. А чоңуң хүүда хоюңуң саткан дүүн бир башка онаашпаа алырга 20-25 кг четкилей бээр. Олар кайын кээп турарыл? Од айтышкыны бистерге аажок улуг харыысалганы хүлээндирип турар-дыр—деп. СЭКП-ниң XXVI съездизиниң делегады, «УТКА 25 чылы» совхозтун директорү **И. П. Гончарюк** саналының эгезинде демдеглээн. Ажыл-агыйда мал ажылының көргүзүү эрткен чылдыңдан оң-дээрзин делегат чижектер-биле көргүскеш, кижиниң ажыл-ишчилериниң бот-тарыңдан база кол хамаарыжыр апаар-дыр.

Оон соонда оратор кадрларның, ылангыя ортумак эвеноңуң ажылдакчыларының, чамдык хойжуларның ажылга харыысалганың улгаттырарының айтыкан. Совхозтарда ветеринария албанының денилели чавыс. Районда, республикада ыңдыг албан черлерии кандыг-бир мал азырыныл ону тодарадырын бир ай хире саададып кээр, харыысалга чок чоруктар, белеткелдер конторазы чондан шыңызылга, бижик чок, кайы хамаан чок мал, дүк садып алыр чоруктар база бар. А чоңуң хүүда хоюңуң саткан дүүн бир башка онаашпаа алырга 20-25 кг четкилей бээр. Олар кайын кээп турарыл? Од айтышкыны бистерге аажок улуг харыысалганы хүлээндирип турар-дыр—деп. СЭКП-ниң XXVI съездизиниң делегады, «УТКА 25 чылы» совхозтун директорү **И. П. Гончарюк** саналының эгезинде демдеглээн. Ажыл-агыйда мал ажылының көргүзүү эрткен чылдыңдан оң-дээрзин делегат чижектер-биле көргүскеш, кижиниң ажыл-ишчилериниң бот-тарыңдан база кол хамаарыжыр апаар-дыр.

Оон соонда оратор кадрларның, ылангыя ортумак эвеноңуң ажылдакчыларының, чамдык хойжуларның ажылга харыысалганың улгаттырарының айтыкан. Совхозтарда ветеринария албанының денилели чавыс. Районда, республикада ыңдыг албан черлерии кандыг-бир мал азырыныл ону тодарадырын бир ай хире саададып кээр, харыысалга чок чоруктар, белеткелдер конторазы чондан шыңызылга, бижик чок, кайы хамаан чок мал, дүк садып алыр чоруктар база бар. А чоңуң хүүда хоюңуң саткан дүүн бир башка онаашпаа алырга 20-25 кг четкилей бээр. Олар кайын кээп турарыл? Од ай-

Ооң соонда оратор кадрларның, ылангыя ортумак эвеноңуң ажылдакчыларының, чамдык хойжуларның ажылга харыысалганың улгаттырарының айтыкан. Совхозтарда ветеринария албанының денилели чавыс. Районда, республикада ыңдыг албан черлерии кандыг-бир мал азырыныл ону тодарадырын бир ай хире саададып кээр, харыысалга чок чоруктар, белеткелдер конторазы чондан шыңызылга, бижик чок, кайы хамаан чок мал, дүк садып алыр чоруктар база бар. А чоңуң хүүда хоюңуң саткан дүүн бир башка онаашпаа алырга 20-25 кг четкилей бээр. Олар кайын кээп турарыл? Од ай-

Бөгүн—Кадыкшылдың бүгү-делегей хүнү

БҮГҮ КИЖИЛЕРГЕ КАДЫКШЫЛ

«2000 чылда бүгү кижилерге кадыкшыл». Чаңчыл ёзугаар бөгүн демдеглеп эртер Кадыкшылдың бүгү-делегей хүнүнүң темазы ындыг. Ол программа бистиң чуртувуста канчаар боттанып турарыл? СЭТА-ның корреспондентизиниң бо айтырыынга ССРЭ-ниң кадык камгалал министри С. БУРЕНКОВ харыылап тур.

— Ук сорулга, шынап-ла, кончуг чүгүлә болгаш ооң-биле кады нарын болуп турар. Ынчалзажок эртем-техниктиг дешилгенин болгаш медицина эртеминиң чедиишкиннериниң өзүлдезин барымдаалап ап көөрге, ол сорулга чедип алдының болур. Делегейге улуг дузалыг ажылдар чедиишкинниг доозулган. Кадык камгалалының бүгү-делегей организациязының ассамблеязы 1975 чылда делегейге оскана узуткаар деп сорулга салган. Бистин планетавыста ол аарының ам узуткаттынган дугайын 1980 чылда медеглээн. Кижи төрелгетенге чүгүлә ол айтырыгны шиитпирлээринге канчаар-даа аажок улуг салыышкынны Совет Эвилели кирген. Совет Эвилели янзы-бүрү чурттарже оспага удуур будүн чартык миллиард түң эмнерни чоруткан.

Кадык камгалалының бүгүделегей организациязының уставы үжен үш чыл мурунда күштүг болуп киргеи. Бистиң чуртувуе Кадык камгалалының бүгү-делегей организациязының бирээзи болуп келген. Ол билдингир: кижи бүрүзүнүң кадыкшылын камгалаар дугайында сагыш салыышкын Совет күрүнеэнин бактаан тургустунган баштайгы хүннеринден эгелээш бирги чергениң чугүлә херээ болу берген. Чоңуң кадыкшылы дээш демиселдиң херээнче В. И. Ленин улуг киичээнгейни салып чораан. Кадык камгалалының улус комиссариадыны тургузар дугайында декретке ооң ат салганы болза ажылчы чоннарның кадының камгалаарының делегейде эң дешилгелиг системазына эге үнделип болган. Бодунуң бүгү хамаатыларыңга халас медицина дузазын күрүне бир дугаар хандырган. Оңгу беш чылдың төнчүзүнде чүртке эмнелгелерге 3,3 миллион орун санаттыныл турган. ол дээрге делегейде эң бедик көргүзүглерниң бирээзи-дир.

Ам делегейде үш эмчиниң бирээзи-ле — совет эмчи болуп турар, бистиң чуртувуста эмчилер өскө кандыг-даа чурттуунан хөй болуп турар. Оларның саны чоокта чаа миллион четкен. 10 мун кижиге 37 эмчи онаажыр. Кадык камгалалыңче күрүне чарыгдалары чылдык-на улгадып турар. 1980 чылда ол 17 миллиард рубль ажыг болган.

Партияның XXVI съездизи бистиң чуртувустуң чонунга медицина болгаш эм-таң дузазын улам ыңай сайзыраңгайжыдарының оруктарын айыткан. Бо дугайы Л. И. Брежневтин илеткелинде тодаргай илерттинген. Бирги медицина дузазының системазын бүгү тала-биле сайзыраңгайжыдарын кол сорулгавыс кыадыр көрүп турар бис. Ол дээрге хамыктың мурнунда поликлиникалар ажылын, дүрген дуза чедиреринің системазын, кедээде медицина албан черлериниң, бөжудулга бажыңының болгаш кадык камгалалының эге эвеноңуң өскө-даа организациялариның ажылын экижидеридир.

Бистер медицина эртеминиң интеграциялың практика-биле холбаштырарын күштелдирер бис. Бо чорук медицина дузазының түскайжыттынган хевирлерин хогжудеринге дузалаар, кадык камгалалының шынар талазын ол элээп хемчээлдерге тодарадыптар.

Чоңуң кадыы дээш эртемденнериң болгаш практиктериниң демиселиниң төвүнде профилактика бизеги хевээр артпышаан. Бистиң чамдык эртем албан черлеривис эртем талазы-биле чүгүлә ажылдан кылышкынналарны күүсеткилээн. Чүрек-хан-дамыры, онкологтуг, екпе, перви дээш ышкаш өскедээ нептерээн зарыгларның баштайгы профилактиказын сайзыраңгайжыдарыңче оруктуг ол чүүлдер ажыдып турар.

Ол хереке бүгү чурттактыларны, бирги эдлчегде уругларны диспансеризастаарының системазын экижидери, аарыг кижилерни доктаамал хайгаараары, ажыктыг эмнээшкинниң аргалары биче эвес роль-ду ойнаар.

Чоңга эм-таң дузазын сайзыраңгайжыдар талазы-биле ажыл бүгү эмчилерге чүгүлә онаалга болур. Бо талазында чайлаар ужурлуг четпестер ам-даа бар.

Партияның XXVI съездизиниң шиитпирлерин медицина ажылдакчылары күүседир дээрзинге бүзүрээр бис. Совет кижи бүгүдезинге мергежилдиг болгаш чогуур үелиде дузаны чедиреринң хандырар дээш эмчилер, артемденнер, медицина ажылдакчылары бүгү-ле чүүлдерни кылыр.

Кадык камгалалының бүгүделегей организациязының идип үндүрген «2000 чылда бүгү кижилерге кадыкшыл» деп кыйгызы боттанырарынга идепкейлиг киришпишаан, совет эмчилер бөө-чепсекти эңдере будуреринин халыыңның болдурганы дувүрээзинин болгаш сагыыспараашкынны чүгүлевайн барып шыдавастар. СЭКП-ниң XXVI съездизинге эш Л. И. Брежневтиң идип үндүргени совет тайбың инициативаларны бистер, совет эмчилер, изин-биле деткип база чүүлдүргүнүп турар бис.

З. ХРОМОВА.

Республиканың эмнелгезинде нейрохирургия салбырының коллективин дуржулгалыг эмчи В. П. Григорьева удуртуп турар. Ооң коллективи эмнелге салбырларының ортузунга калбарган социалистиг чарышка доктаамал мурнуку черни эзлеп келген.

ЧУРУКТА: республиканың эмнелгезинин кол эмчизиниң организастыг ажылдар талазы-биле оралакчызы Л. П. Карелинзиң В. П. Григорьевке КМК-да парторганизацияның секретары **В. И. Шуйнхина**, «Шагонартыжстрой» трестиң ээлекчизи **Л. Н. Ткаченко** олар тодаргай доктаанарнар. Районуңуң девискээринге ыңдыг тудугларының чогуур хуусаазында дооскан дээш, чыл бүрүде 20—25 миллион рубльлиг капитал салыышкынны шингээдип алыр ужурлуг, а эрткен чылын чүгле 9,4 миллион рубльлиин шингээдип алган. Бо чылдың январь-марттың планын кайы-даа КМК күүседи шылаваан.

Ооң кол чылдагааны тудуг объектилеринге күш-ажылды багай организастаанында, тудуг материалдарының, ажылчын күжүнүң чедишпезинге, «Шагонартыжстрой» трестиң, ында партбюронуң, Бүгү-эвилелдиң комсомолчу-шылгычы тудуг штавының талазындан тудугларының ажыллаарынга, чурттаарынга таарымчалыг байдалды тургузар, тудугжу коллективтерни турумчудуп, быжыглаар хемчегерни четпес ап турар, «Главкрасноярскстройдан» тудуг планын барык-ла квартал, неделя санында өскертир, ол ышкаш төлевилел сметада база улуг четпестер бар. Керээлиг тудуг организациняларынга амдыызында чүгле сантехниктер, электриктер бар. Ол бүгү четпестерин шылыкын чайладырын пленум иегээн.

Районда үлетпүр, транспорт, салыг, амыдырал хандырылга организацияларының болгаш улус ажыл-агыйының өске-даа ажырларында байдалды пленумга хандыр анализтээп. Шагаан-Арыгның амыдырал-хандырылга комбинадының директору **П. С. Карманович**, өске-даа эштер будуруглеринге ажыктыын бедидер, технологияны сайзыраңгайжыдар, хол-биле кылыр ажылды механизастаар, продукцияның шыларын экижидер талазы-биле тодаргай саналдарны киирген. Ынчалзажок чамдык эштер «бүзүредип тур бис», «хүлээнип тур бис» деп хөй-ле ниити чүүлдер чугаалаан, тодаргай саналдарны ээлээш киирген.

Даадырган ажыл-херек дээш кадрларның харыысалганың бедидерининг, партийжи ажылдың стилий болгаш эргаметодун сайзыраңгайжыларын, социалистиг чарышты нептередиг, дээштүг кылыр организастаарының эргежок чугулазынче улуг кичээнгейни салган.

СЭКП-ниң XXVI съездизиниң салганы улуг, харыысалганың амыдыралга боттанылар талазы-биле тодаргай хемчегерни айыткан доктаалды пленум хүлээп алган.

С. ШОЙГУ.

ЧАЛАЛГА ЭМЧИЗИ

Чырык өжүп, олуттарда улустуң бүгү кичээнгейи экранда барган. Залда улус кинонуң маадырлары-биле денге өөрүп, бир чамдыкта муңгарап-даа органнар. Ол аразында:

— Ламажап эмчи, үнер эжикче чедип кээп көрүүер— дээн шала дувүренгир үн эжик аксынан дыңналган. Хөй улус аразындан бир көк баштыг эр кижи тура халаш, эжикче дегиир углапкан. «Ким азрый бержик ирги, бичии ынай чаш, азы кандыг-бир ие дун төлүн божуп чадап, бергедеп чыдыр ирги бе» дээн бодал оон кылажын ала чайгаар дүргедипкен. Мынчаар өйде минута бүрүзү үнелиг. Фойеде ону кол эмчиниң оралакчызы С. Норбу манап турган:

— Дүрген дуза чедирер дежурный машинавыс Мөреи ыны Чөөп-Аксырже мырыңай чоокта чоруткан. Чер аразы херии, ол ам малгаштыгда дорааи келбеэи билдингир. Барыын ховуда хойжу С. Сояның бичии уруу аар араак, адазы сес чедирип, чаа шаап келдя. Ынаар барып, аарыг уругнуң байдалын көрүп көрүверем, эмчи? Даартагы дежурныйлаашкынынарның кезик чамдыын ам бөгүн, бо шакта эгелээр болган-дыр силер ийин.

— Ыңгыг-дыр, дүрген чоруптайн, а харыы херекселим... деп бар чыла, даштын бозага-биле чыпшыр турупкан машинаны ол эскерген.

Машина чырыының чидиг хереллери-биле дүмбей каранғыны кезе шаппышаан Кызыс-Салыр кежин кайы сеи дээш капкаи. Район эмнелгезинин мурнакчу чолаачызы «кодан чыдар кокла бүрүзүн билир» Седип Бичe-оол домей-домей бүүрелчиннериниң бирээзинин артында кыштаг өдээнче чазыг чоккы халып кирип келген. Машинаның доктаай бээрий бээп манаавайн чыткаш, хереэжея кижи оларже улур маиапкаи.

— Уруумнуң аңы-тыныи ап көрүпер, эмчи! Хеймер чассыг кызыыс чүве — дээш, ол ишкинигип, чылай берген.

Эмчи пенди сеткилии чүгле сестер-биле ооһурадып шыдавазын билир болгаш, болдунар бүгү чүүлдерни кылып кирипкен. Чырык черге чанаттынган чашты аиза чурттап арттырар дээш, биргээр чугаалаарга, кижи дээш демисел эгелээи. Ол болуи кезек када бээр келир бетинде көрүп органы кииода дайынчы кылдыр бодап каан. Ооң «боо-монгузу» — шприц, совет медицинаиың күүзүн делегейге шыызыткан хөй янзы, күштүг эмнер. Барык сөкээал чокка чөдүрүп, аакталып, ыглап чыдар чаштың эъдиниң изиин бадырары-биле сыкыртып каан. Улаштыр шинчилгени аарыгның төөгүзүн тодаргайлап ора чоруткан. Ол аразында чогужар ужурлуг эм база ижирти каапкан. Дегдиришкин дээрзи удаткан чок тода клерээн. «Элээп үр хуусалыг чыда эмнетпес болза хоржок» — чалалга эмчизиниң түүнели ыидыг болган. Ынчангаш дедир чөктаар кижилер ам дөрт апарган. Чаяаны көрүп, дүрген келгениери эки болган. Ооң башка та чүү болгу эртик. Бодаарга безин сагышка эпчок. Дежурный эмчи аарыг чаш уругну чедирип эккелген машинаны чада чанында барып утхуп алган. Уругнуң байдалын улаштыр көрүүер-биле ол хүлээнип алган, Кыргыс Ойдуповичиге дарый барып дыштанып алырын сүмелээн. Шында-ла эртенги чырык имирде дүрген дуза чедирер машинада фельдшер эштп база халаар апаар болгай.

Бажыңга келгеш дораан-на чык кылдыр удуй берген. Дүжүнде база катап хувискаалчы оолак апарган, үжен шаа тергелиг аттар-биле эмнелге тудар деп чудуктар сөөртken аныяктар аразында тутсуп турар болган. Коштуң бажында кызыл туктуг терге хем эриилде озанга изырны бээрге, ол кайиын чүве ийик дүрген дуза чедирер машина тып алган, тергеени үшта тырттырып эккелген. Шак ынчаар өөрүпкүмаңайлыг отту чаштап келгеи, үлаваг, апрель 18-те эртер ленинчи субботник дугайында кол эмчиниң кабинединге дүүнгү чугааны сагыпган...

Бо үе база магалыг. Кижи бүрүзү эртем-сургуулдуг, кылыр-тудар чүүлге биезги шыкаш аът-хөл безин шоолуг хереглеттинмес. Кайнаар-даа угланарга—техника, чепсек-херексел баш ашкан. Күскээр кыжын ажыглалга кирген үш каът район эмнелгезиниң чанғыс тудуунга безин миллион ажыг рубль үнген. Ишти, даштын-даа көөрге орду-ла. Шагда аыттар-биле ынча хөй тудуг материалын сөөртүп эккеп шыдаар турган бис бе? Чок. Ам арта ол ыяш эвес, а даштан бүткеи болгай. Ынчап кээрде мөңгеде турар апаар. Дүште кирген чылдарда бистиң Эрзинге түр курстар дооскан ийи-чангыс фельдшерлер турган. Амгы ышкаш Москва, Ленинград, Киев, Новосибирскиге дээдиі эртем чедип алгаш кээп турар эмчилер кайда боор. Ам дээдіі эртемниг эмчилер мында он ажыг. Артында кол эмчивис Роман Имажапович Калдар-оол РСФСРниң алдарлыг эмчизи деп бедик ааттыг, а эмчи Бөмбүрүк Ижиевна Эренчин — Тыва АССР-ниң алдарлыг эмчизи болгай... Комсомолчу-аныяктар бөзин район эмнелгезинде 40 ажып турар. Эмчиниң бодалдарын өскүн херээжен ээзи: «Чем стол кырында эвеспе» дээн сөстери-биле үзе киргеи.

Зоя Никифоровна Ламажаптың тускай мергежили — бухгалтер. Ол «Күш-ажылдың хоочуну» медальдың эдилекчизи. Шагда-ла хүндүлүг дыштанылгаже үзүе-даа, аиаа олуруп шыдавааи. Удаткаи чок район төвүнүң далчылар бажыңынга дежурныйлап ажылдай берген. Ынчангаш эртекеи дүне хондур ажылдаан эжин солууру-биле ол эртежик үнүпкеи. Бо ийи назын дөгээи кижилер ам 20 ажыг чылдар иштинде кады чурттап чоруур. Ынчаарга Кыргыс Ойдуповичиниң өскүс-чаштыг арткаи ийи кызын төлептиг совет хамаатылары кылдыр өстүрүүп каан бүгүнүнү, эрий бааргыг не Зоя Никифоровна оларның аазының орнуна ёзулуг-ла не боор, ооң орнуи солуп шыдаан. Уг-башкылар улагдын келгеи, чаңгыс аай мергежилди шилип ап, башкылар болган. Светлана Кыргысовна бо хүннерде — районоода методист, а Ольга Кыргысовна ВЛКСМ Эрзин райкомунуң ийиги секретары. Өг-бүленің беш ургуларының эң улуу Михаил чырык черге балалбас иеги — хоорай-суурларны тудуп, төөгүге арттырып чоруур тудугжу. Ортун бирээзи Юрий «Тыва совхоз тудугкаттыжыышкынының» Эрзинде 5 дүтаар көжүп чоруур механизастаттынган колоиназының механиги болуп ажылдап турар. А эң хеймери Лора тоску классчы...

Ламажап бажыңындан үнгеле, часкы серии салгыны хөрээнче таалал-биле кинр тынмышаан, суур кедээзинде турар эмнелгезиниче далаштыг базыпкан. Удур келген кижи бүрүзүнүң медизинге ол эълдээ кончуг харыылап чораан. 1939 чылда Кызылга үш чылдыг фельдшерлер курстарын дооскаш, өскен-төрээн Эрзинниге ээп кээп, кижилериниң кадыкшылы дээш үн бүрү демисежип, эң буянныг үүлеви бүдүрүп чоруур болганда район девискээринде оны танывас, билбес кижи чок. Ынчангаш улуг, биче оны шупту хүндүлээр. Орукка бар чыда ол келир дүне өөнге туржук, районуңуң девискээринге безин хонмазын кайын билген деп. Чалалга эмчизин бо удаада узун орук манап турган. Орай дүне малчын өгге чедип чораанын барымдаалаш, ону кол эмчи үзлегелиг дежурныйлаашкындан хостаап, Кызылга республика эмнелгезинге эртер семинарга барын киржирип, а дедир ээп кээрде эмнелгениң чаа коруузунга тургузары-биле алгаш рентген аппарадын чедирип экээр даалганы берген. Хөй чылдарда кады ажылдап келген кол эмчи Кыргыс Ойдуповович Ламажапка кеткээде идегээр. Бо чылын алдан харже киринкеп, партийжи стажы үжен чыл барык хооюуллап хөгүн фельдшер эмнелгениң Кызыл чөөтаар машиназынга барып чаңгы-биле салдапкан.

С. МОНГАЛ.

БАРААН БОЛУР

Бистиң Тывавыс эрткен беш чылда кайгамчык хөгжүлдени чедип алган: чоннуң материалдыг болгаш культурлуг денелеи аажок бедээн, амыдыралы экижээн. Хоорайлар болгаш суурлар чаартынган, оларның ары-шевери, ногаанчыдылгазы экижээн.

СЭКП-ниң XXVI съездизи совет чоннуң кадыкшылының дугайында сагыш салыышкынны социал сорулгаларның эң-не чугулазы кылдыр үнелээн. Чоннуң кадык камгалалын улам ынай экижидер талазы-биле хемчегер СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң 1977 чылда үүдүрген доктаалында база көрдүнген. Моон ап көөрге, Коммунистиг партияның кадык камгалалыче кичээнгейни үргүлүү улгаттырып турары илдең. Аиаа шуптузуе өөрүп турар бис.

Байырлаллар таварыштыр ажыл-ишти түнээри республика эмнелгезиниң ажылдакчыларынга чанчыл болу берген. СЭКП-ниң XXVI съездизиниң ажыттынып турар үезинде база ынчанган бис: салбыр бүрүзү кылган ажылдарын тускай альбомнарга чыскаай бижээш, коллективтиң ажык партия хуралынга рапорттаан. Эмнелге коллективиниң он бирги беш чылды багай эвес эгелээнии ол рапорттардан көрүп болур.

Республика эмнелгези — янзы-бүрү аарыглар эмнээр эң-не улуг кадык камгалал черн. Ында шупту чөөрби салбыр бар. Беш чыл дургузунда оларда оруннарның саны 535 турганындан 600 чедир өскен. Эмнелгеде чаа салбырлар база немешкеи. Ам бистиң эмнелгеге чыл дургузунда оң муи ажыг кижи аарыын эмнедип ап турар апарган. Оларның үштүн бир кезии — районнар чурттакчылары.

Бистиң эмнелгевиске республиканың кайы-даа булуңуидан келген эмчилер боттарының мергежилии бедидип турар. Беш чыл дургузунда дээди эртеминг 35, ортумак эртеминг 153 эмчи маиаа өөредилге эрткен. Районнарда чамдык тускай эмчилер чедишпес болганындан бистиң эмчилериивис план ёзугаар районнарже чнуп, арга-сумеии берип, дузалажып турар. Совлгу үеде чоңгу шиитпир, аарыгны баш бурунгаар илередир болгаш аарыг ажылдар дыка калбаргаи. Ылангыя Ада-чурттуң Улуг дайынының киржикчилеринче кичээнгейни улам улгаттырган. Эмнелгеге түс-түс аарыглар аайы-биле улус хүлээп алыр хүннерни база организастап турар бис.

Бодувустуң эмчилерквистиң мергежилии база үргүлүү бедидип келдивис. Чыл санында-ла үжен хире эмчилер тускай белеткелди эрттирип турар. Амгы үеде 125 эмчиниң үгле 18 хуузу белеткел эрттирип, а олар — өөредилге чөрлерии чаа дооскан азы ийи-бир чыл ажылдаан эмчилер-дир. Бисте дээди чергениң 11, бирги чергениң 26 эмчизи ажылдап турар. Оон ынай 11 кижи «Тыва АССР-ниң алдарлыг эмчизи», 2 кижи «РСФСР-ниң алдарлыг эмчизи» деп хүндүлүг аттарны здилеп чоруур.

Республика эмнелгезинде болгаш ооң салбырларында социалистиг чарышты организастаарывче кичээнгей бедик. Чарышты организастаарының арталары чылдан чылче улам-на чаартынып турар. Ам бисте чарыывче хаара туттунмаан кижи чок. Ылангыя нейрохирургия салбырының ажылдакчылары шилчиир вымпелди каш-даа катап чаалап алган. Ук салбырның эргелекчизи — В. П. Григорьев, улуг сестразы — П. Г. Кондрашева, профоргу—З. А. Сат. Г. Ф. Голубевааның удурткаиы физиотерапевт салбыры шилчиир вымпелди база бо-да апкан турар. Чарышка В. И. Наумов удурткан хирургия салбыры база идепкейлиг киржип келген.

Чоңуң хүндүткелии чедип алган, ажылынга кызымак эмчилер бисте хөй. Д. М. Монгуш, О. К. Соян, А. И. Канунников болгаш ооң-даа өске он-он эмчилерни оларга хамаарыштырып болур.

СЭКП-ниң XXVI съездизиниң шиитпирлерин эмнелге ажылдакчыларын улам сорук киирген. Ылангыя эш Л. И. Брежневтиң «Совет кижи канаадаа, кажан-даа чогуур үезинде бедик мергежилдиг болгаш сагыш човаңгыр эмчи дузазын алыр кылдыр бүгү чүвени мынаар тургузар херек» дээн чүгаазы черле уттугмас. Ол чугаа планнарны эде көөрүнче, бүгү четпестерни дарый чайладырынче болгаш черле ажылды экижидеринче киизнгейни улгаттырып турар.

Л. КАРЕЛИНА.

Республика эмнелгезиниң кол эмчизиниң организастыг ажылдар талазы-биле оралакчызы.

ӨӨРДҮМ

Одал-ондакка таварышкаш, Чадазна эмнелгезинге кестирип чыттым. Кезер эмчилерниң алдын хөлдарының ачызында кадыкшылым экижиди. Өске эш-өөрүм дег. ажы-төлүмүү алыран, чурттаар аас-кежиктиг болдум. Кезер эмчилер Д. М. Кара-Салга, эмчи сестралары А. У-Н. Монгушка, санитарка А. Кара-Салга өөрүп четтирленимни илерттим.

Санитарка А. Кара-Сал аарыг кижилерге кончуг аалдекэвилен. Ооң ажылынга харыысалгалының эмнеткен чон өөрүп чугаалажыр. Аарыг кижиге эмден аңгыза, эмнелге ажылдакчыларының аалдек, чылыг сөс-домаа, чагыг-сүмеэи өөда чугула. Мындыг мөзушынар зарыгдан дүрген сегиринге дузалыг.

К. ООРЖАК.

Чөөп-Хемчик район.

Туран хоорайның № 3 аптеказының ажылдакчылары районнуң суурларында аптекалар, эмнелгелер-биле быжыг харылзаалыг. Олар квартал санында совхозтарның малчыннар коданнарынче, фермаларже үнүүшкүнүү кылып, эмнерни чедирип бербишаан, шын ажыглаарының дугайында сүме, тайылбырны кылып берип келген. Хоочун ажылдачы Маргарита Аркадьевна Нестерова аныяк специалистерге ажыктыг арга-дуржулгазын дамчыдып берип, кызыгмак ажылдап турар.

ЧУРУКТА: рецептор-контролёр **М. А. Нестероваиың** эм берип турары.

А. ЗАЙЦЕВТИҢ фотозу.

ТАЙШЕТТЕН ДАВАН ЧЕДИР

«Байкал-Амур демир-орук магистралының бүгү дургузунда поездилерниң аргыжарын эгелээр».

(«1981—1985 чылдарда болгаш 1990 чылга чедир үеде ССРЭ-ниң экономиктиг болгаш социал хөгжүделиниң кол угланышкыннары»).

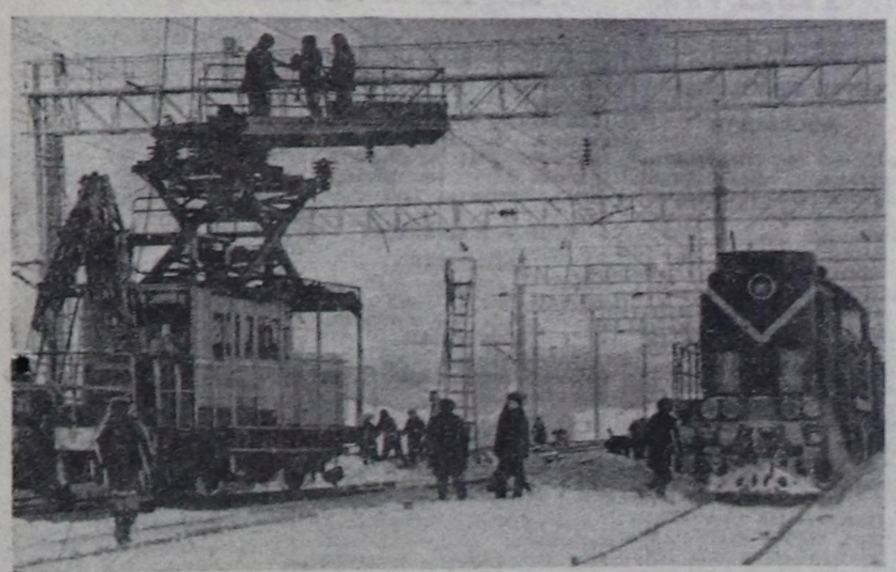

ИРКУТСК ОБЛАСТЬ. Чөөн Сибирьниң демир-оруунуң улуг сайгарылга бедирии— Тайшет БАМ-ның хаалгазы болуп турар. Байкал-Амур магистралының Звездный. Магистральный, Кунерма болгаш өске-даа участоктарынга тудуг материалдарын, дериг-хереклерни болгаш өске-даа чүктерни Тайшеттен чорудуп турар. Оортан чүк сөөртүлгези доктаамал көвүдеп турар. Ам ийиги бедирииң — Тайшет-Ленаның тудуу болгаш электрижидилгези эгелээн.

БАМ-ның күчүлүг тудуг индустриязының комплекизи Тайшетте тургустунуп турар. Чурттапга болгаш үлетшүр тудуунга материалдарны база дериг-хереклерни кылып бээр тускайжыткан заводтар аңаа тургустунар.

ЧУРУКТА: Тайшет—Лена участогунда демир-орук шугумнарын электрижидип турары.

З. БРЮХАНЕНКОНУҢ фотозу.
СЭТА-ның фотохрониказы.

ХӨЙ УРУГЛАРЛЫГ ИЕЛЕРНИ «ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕН-БИЛЕ БОЛГАШ «ИЕНИҢ МЕДАЛЫ» МЕДАЛЬ-БИЛЕ ШАҢНААР ДУГАЙЫНДА

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыы

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң өмүнээзиниң шаиаары болза:

БАРЫЫН-ХЕМЧИК РАЙОНДАН

Тос уругну бөжаан болгаш кижизиткен иелерни «Иениң алдары» орденниң I чергези-биле

Артык-кыс Мартан-ооловна **Куулар** — «Шекпээр» совхозта столовая повары.

Кара-кыс Өктек-ооловна **Куулар** — «Шекпээр» совхозтуң ажылчыны.

Кончыр Сотпаевна **Монгуш** —«Шекпээр» совхозтуң ажылчыны.

Сес уругну бөжаан болгаш кижизиткен иелерни «Иениң алдары» орденниң II чергези-биле

Роза Дупчаевна **Каладр-оол** — «Тыва даг-дүгү» комбинаттың ажылчыны.

Чечек Адыг-ооловна **Монгуш** — «Барлык» совхозтуң ажылчыны.

Күжүгет Маскыровна **Хертек** — «Барлык» совхозтуң ажылчыны.

Кара-кыс Шагбаевна **Хомушку** — «Хемчик» совхозтуң ажылчыны.

Чеди уругну бөжаан болгаш кижизиткен иелерни «Иениң алдары» орденниң III чергези-биле

Ирина Шаваровна **Монгуш**— «Шекпээр» совхозтуң ажылчыны.

Чаш Бадыевна **Монгуш** — «Барлык» совхозтуң ажылчыны.

Кара-кыс Доржуевна **Ойнарова** — Бижиктиг-Хая эге школазының башкызы.

Бичиклаа Ооржаковна **Ооржак** — «Дөн-Терезин» совхозтуң ажылчыны.

Зоя Копеековна **Ооржак** — «Дөн-Терезин» совхозтуң ажылчыны.

Караш Делгер-ооловна **Ооржак** — «Дөн-Терезин» совхозтуң ажылчыны.

Шуру Эмекеевна **Сая** — «Хемчик» совхозтуң ажылчыны.

Оя-Сарыг Шожаловна **Сарыглар**— «Шекпээр» совхозтуң ажылчыны.

Бичиктмаа Шиниевна **Сарыг-оол** — «Барлык» совхозтуң ажылчыны.

Кежикмаа Чылбаковна **Хомушкү** — «Хемчик» совхозтуң уруглар-ясизиниң кижизидикчизи.

Алды уругну бөжаан болгаш кижизиткен иелерни «Иениң медалы» медальдың I чергези-биле

Часкалмаа Кертиковна **Дамдын**— Кызыл-Мажалык суурда өг-бүле эези.

Папын Бады-Бургутовна **Донгак** — «Хемчик» совхозта диспетчер.

Мария Базыровна **Күжүгет**— «Барлык» совхозтуң ажылчыны.

Чечекмаа Ооржаковна **Күжүгет** — «Барлык» совхозтуң ажылчыны.

Чүваар Сарыг-ооловна **Күжүгет** — «Барлык» совхозтуң Хөнделең салбырының ажылчыны.

Мария Дамбыевна **Монгуш** — Хөнделең суурда өг-бүле эези.

Чечекмаа Сүүр-ооловна **Ооржак** — «Дөн-Терезин» совхозтуң ажылчыны.

Бак-кыс Күдер-Караевна **Хомушку** — «Хемчик» совхозтуң ажылчыны.

Беш уругну бөжаан болгаш кижизиткен иелерни «Иениң медалы» медальдың II чергези-биле

Чечекмаа Кызыл-ооловна **Даржаа** —«Шекпээр» совхозтуң ажылчыны.

Долзат Ламаевна **Кан-оол**— «Барлык» совхозтуң ажылчыны.

Көк-кыс Байировна **Монгуш** — «Хемчик» совхозтуң ажылчыны.

Ольга Ангыракпановна **Ооржак** — «Дөн-Терезин» совхозтуң ажылчыны.

Роза Дагбыевна **Сая** — «Хемчик» совхозтуң ажылчыны.

Чечейлаа Сарыг-Донгаковна **Сая**—Эрги-Барлык көдээ Совединиң күүскомунуң техажылчыны.

Ульяна Күжүгетовна **Тамдагай**—Ак-Довурак хоорайда өг-бүле эези.

Кертинмей Назын-ооловна **Хомушку** — Эрги-Барлык ортумак школазының башкызы.

ЧӨӨН-ХЕМЧИК РАЙОНДАН

Тос уругну бөжаан болгаш кижизиткен иелерни «Иениң алдары» орденниң I чергези-биле

Аязатпаа Амырдаевна **Доржу** — Чадаанның будүрүлге комбинадының ажылчыны.

Алексаидра Кенденовна **Монгуш** — Чадаанның «Тувкоммунэнерго» участогунуң ажылчыны.

Седен Бавуевна **Сат** — СЭКП-ниң XXII съезизи аттыг совхозтуң ажылчыны.

Сес уругну бөжаан болгаш кижизиткен иелерни «Иениң алдары» орденниң II чергези-биле

Алефтина Бузур-Ламаевна **Кара-Монгуш** — «Чыраа-Бажы» совхозтуң саанчызы.

Валентина Самбыновна **Монгуш** — Чадаанның № 1 уруглар ясизиниң кижизидикчизи.

Пиян-оол Монгушевна **Ондар** — район эмнелгезиниң санитарказы.

Чеди уругну бөжаан болгаш кижизиткен иелерни «Иениң алдары» орденниң III чергези-биле

Алдын-кыс Кууларовна **Конгар**—Чадаана хоорайда № 1 уруглар садыгының ажылчыны.

Ханды Сарыг-ооловна **Сат**— СЭКП-ниң XXII съезизи аттыг совхозтуң ажылчыны.

Алды уругну бөжаан болгаш кижизиткен иени «Иениң медалы» медальдың I чергези-биле

Елизавета Данзырыновна **Сат** — СЭКП-ниң XXII съезизи аттыг совхозтуң ажылчыны.

Беш уругну бөжаан болгаш кижизиткен иелерни «Иениң медалы» медальдың II чергези-биле

Ольга Чүдүймазевна **Донгак** — Хайыракан суурда Культура бажыңының директору.

Соргулда Сатовна **Кара-Сал** — Чадаанның электростанциязының ажылчыны.

Валентина Чульдумовна **Монгуш**—район эмнелгезиниң санитарказы.

Раиса Комбу-Сюрюновна **Монгуш** — район эмнелгезиниң санитарказы.

Калчан Ензаковна **Ондар** — Хайыракан сес чыл школазының техажылчыны.

Чечекпаа Шогжаевна **Ондар-Чадаана** хоорайда № 3 уруглар садыгының уруглар ажазакчызы.

Зоя Амыр-ооловна **Оюн** — «Октябрь 30 чылы» совхозтуң саанчызы.

Александра Даваевна **Ховалыг** — ОРС-тың Чадаана хоорайда магазин эргелекчизи.

(Уламчылыг).

БӨМБҮРЗЕКТИҢ СУДАЛЫ

СЭТА болгаш ПМА: КЫСКА ДЫҢНАДЫГЛАР, ТАЙЫЛБЫРЛАР

ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗМНИҢ ТУГУНУҢ АДАА-БИЛЕ

СОФИЯ. Болгарияның Коммунистиг партиязының XII съездизи бодунуң ажылын дооскан. Ол болза 825 мүң болгар коммунистерниң амыдыралынга, социалистиг Болгарияның бүгү ажылчы чоннарының амыдыралынга улуг болуушкун болган. Шуулган партиязын болгаш улустуң бижыг чангыс эвиин, БКП-ниң марксизм-ленинизмниң идеяларынга, пролетаржы интернационализмниң принциптеринге шынчызының көргүзүү болган.

БҮР-га сайзырангай социалистиг ниитилелди улам ынай тургузарының, СЭКП-биле болгаш Совет Эвилели-биле, ажыдунма өске-даа партиялар-биле болгаш социалистиг дем каттыштырылгазының өске-даа чурттары-биле найыралды, чангыс эпти болгаш кады ажылдажылганы бижыглаарының талазы-биле ТК-ның отчёт илеткелинде таймылбырттыңган угланышкын съездиниң бир эп-сеткилдиг деткимчезин алган.

Съезд «БКП-ниң XII съездизиниң партияның ажылының дугайында, чедиги беш чылда (1976—1980 ч.) БҮР-нүн социал-экономиктиг болгаш культура хөгжүдезиниң, сескн беш чылда (1981—1985 ч.) богаш 1990 чылга чедир үеде соруглагар дугайында Тезистерин» бадылаан.

БКП-ниң уставында БКП-ниң ТК-зының Чиигине секретары албан-дужаалды катап тургузарын көрүп турар өскерилгелер болгаш немелдер бадылаттыңган.

Съезд партиязын удуртур органнарын — Төп Комитетти болгаш Төп контроль-ревизия комиссиязын соңгаан.

Түннел хуралга ТК-га болган Төп контроль-ревизия комиссиязынга соңгулдаларның түннелдерин дыңнаткан. ТК-ның бирги пленумунга БКП-ниң ТК-зының Чиигине секретарынга Т. Живков соңгуткан.

Т. Живков түннел чугаазынга БКП-ниң XII съездизи Болгарияга сайзырангай социализмни тургузарынга төөгүлүг рольду ойнаар деп демдеглээн.

МАДРИД УЖУРАЖЫЫШКЫНЫНДА

МАДРИД. Аңаа Мадрид ужуражышкыныңын плепарлыг хуралы болуп эрткен. Австрияның төлээлекчизиниң чугаазы-биле оон ажыттыганы журналистер бөлүктеринде биландыр берген. Ужуражышкынның ажылын үш неделя — апрель 11-ден майның 4-ке чедир үеде папсарлаарын ол саналлаан. Оон саналы хүлээп алдыңган.

Кайы-даа талаларга таарымчалыг эки чедишкиннерня, ужуражышкынарны чедишкиниг болгаш конструктивтиг доозарының аргалары бар болуп турарын дискуссия көргүзүп турар дээрзин ГДР-ниң делегациязының башкызы, ГДР-ниң даштыкы херектер министриниң бирги оралакчызы Г. Кроликовский демдеглээн. Бир эвес ужуражышкынның киржикчилери бүгү чурттар Хельсинкиниң түннел актызының принциптерин сагыыр болгаш чангыс талалыг артык чүүлдер чедип алырын ораллашпас болза, үстүнде чүүлдер чедип алдынар апаар.

Ынчалза-даа АКШ-тың делегациязының башкызы М. Кампелан мелегдээн.

Чапсарлашкын соонда — дөрт хире неделя дургузунда Мадрид ужуражышкынын доозулган турар кылдыр мындыг тодаргай хуусаанны айтырын ол саналлаан. Бир эвес ол хуусаала ужуражышкыны доозулбайн барза, ужуражышкынның түннелдеринге хамаарылга чокка долчу түннел документини ажыллап кылыры, аңаа Европа чөвүлел хуралының киржикчизи чурттарның чаа ужуражышкынын эрттиреринин ай, хүнүн чүгле айыткан турары чугула дээн.

Совет делегациязының башкызы ССРЭ-ниң даштыкы херектер министриниң оралакчызы Л. Ф. Ильичев база чүве чугаалаан. АКШ болдунуп тодаргай принциптерни удуртулга болдуруп турар деп америк делегаттың мелеглелиниг хамаарыштыр чугаалаан, совет делегация болу база принциптиг, оон ол база ойталап шыдавас деп чугаалаан. Ынчалза-даа бо чорук кайы-даа талага таарымчалыг шиитпирлерни болгаш дугуржулгаларны дилээриниг мооидак болур бе? Мадрид ужуражышкынны эки түннелдерни берип, ужуражышкынның киржикчизи чангыс-даа чурттуң сонуургалынга когарал чедирбезин чедип алыры биспин кол принципиайнс болур деп ол чугаалаан.

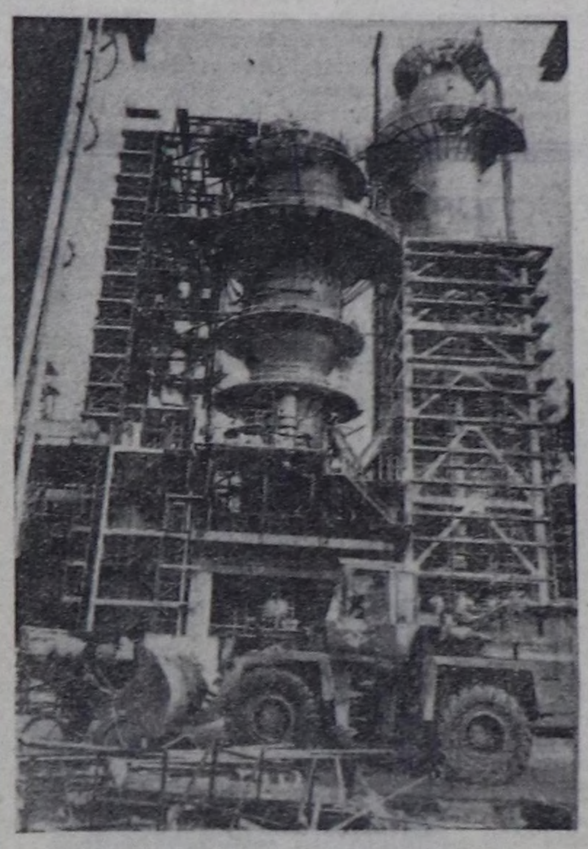

ГДР. Герман Демократтыг Республикада нефть болбаазырадып кылыр «Шведт» комбинаттың коллективин республиканың ажылчы чоннарының социалистиг чарыжының мурнакчызы деп дүрүм ёзугаар санап турар. Германияның Социалистиг чангыс аай партиязының X съездизиниң уткуштур калбарган чарышка комбинаттың коллективи күш-ажылчы бедик түннелдерни чедип ап турар. «Эвээш чарыгдалды үндүрүп турган, хөй продукцияны алыр дээш» деп шимчээшкин комбинатта улам калбарган. Будүргенни чаартып, эргелел аппарадының ажылдакчыларының санын кызырып тургаш, продукция будүрерин көвүдедирии чедип алган. Нефть болбаазырадыр ийи дериглерни комбинатта эптээри ам доостур чыгаан. Оларны ажыглалга киирген соонда комбинат немелде чиг-эт чокка 1980 чылдаазындан 8 хуу хөй продукцияны бо чылын будүрер.

ЧУРУКТА: комбинаттың деанскээринде ол дериг-хереклерниң бирээзин эптеп турары.

Фото АДН—СЭТА-ныы.

ЧЕР БӨМБҮРЗЭЭНИҢ ЧУРТТАКЧЫ ЧОНУ

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). КНО-ның үнелеп көрүшкүнүнерин ёзугаар алырга, чер бөмбүрзээниң чурттакчы чоннуң саны 1980 чылда 4 миллиард 437 миллион кижи болган. Мынчангаш, сөөлгү үш он чылда ол сан 1,9 миллиардка өскен. Нацнялар ниитилежилгезининң эксперттериниң баш удур санап турары-биле алырга, амгы чүс чылдың төнчүзүнде Черге 6,1 миллиард кижи. 2010 чылда 7 миллиард кижи болгаш 2025 чылда 8,3 миллиард кижи чурттаар.

Ол саиларны КНО-ның Чиигине секретарының «1981 чылда делегейниң чурттакчы чоиу» деп идеткелинде көргүскен, ындыг илеткелди ийи чылда-ла бир удаа парлаар. Амгы чүс чылдың төнчүзү чөөкшүлдэп орарындан хамаарыштыр Черниң чурттакчы чоннуң саны кызырлып бар чыдарын бадыткаан хереченледдер улам көвүдеп орар деп ол документинде айытган. 15 чыл мурнунда ол өзүлде 2 хуурга деннежир турган, ам — 1,7 хуурга ден, а чээрби чыл эрткенде чүгле бүдүн чартык хуу болур. Ол кызырлышкыннар ындыг-да улуг эвес-даа бол, доктаамал будүттүг болуп турар болгаш илергейле дургеден орар.

Ниити чурттакчы чоннуң санының көвүдээринге хөгжүп орар чурттарның ролю өзүп турарын идеткелде чугула угланышкын кылдыр демдеглээн. Ам, чижээлээрге, сайзырангай чурттарга — Европага, Сонгу Америкага, Совет Эвилелинге, Японияга, Австралияга болгаш Чаа Зеландияга немей өзүлденин чүгле он хуузу онаажыр. А чүс чылның төнчүзүнде ол үлүг-хуу 7 хуу чедип кызырлыр.

2025 чылга чедир ындыг янзылыг угланышкын хевээр артар болза, ол дүшта делегейниң чурттакчы чонунуң 83 хуузу хөгжүп орар чурттарга чурттаар, а амгы үеде олорда 74 хуузу чурттап турар. Ол чүл дээрге, Африкага чурттакчы чоннуң саны ол үеге чедир үш катап, Мурнгу Азияга ийи катап, а Кызатка будун чартык катап көвүдээр дээни ол-дур.

Сайзырангай чурттарда өзүп төрүүр чоруктуң дыка кудулап уламчылаашаанын илеткелде айытган. 50 чылдарда оон деннели муң кижи бүрүзүнге оналаштыр 22 уруг турган болза, а ам — ортумаабиле 16 уруглар болуп турар. Бир эвес байдал өскерилбес болза, амгы чүс чылдың сөөлгү ийи он чылында сайзырангай чамдык күрүнелерге чурттакчы чон эвээжеп эгелээр.

Өзүп төрүүр чоруктуң ниити кудулаашкыны-биле холбаштыр Черниң чурттакчы чонну тоорту «кырыыр». Хөгжүп орар чурттарга 14 хар чедир назылыг уругларның улугхуузу сөөлгү он чылда 42-ден 39 хуу чедир кызырылган. Ынчаарга сайзырангай чурттарга ол назының уруглары чурттакчы чоннуң чүгле 23 хуузу болуп турар. 65 харны ашкан кижилерниң улуг-хуузу аңаа дүштүр өзүп турар.

50-ден өвээш эвес чурттарга, кол нургулайында Африка чурттарынга чуртталганың ортумак уругулчулели амгы үеге чедир 50 хардан ашпайн турар.

Дыка хөй күрүнелерниң, хамыктың мурнунда хөгжүп орар чурттарның, чазактары хоорайлар чурттакчыларының саны кедергей дүрген темпилиг өзүп турар дээш аажок сагыыспырап турарлар. Бистиң үүе чылывыстың ортан үезинден бээр ол чурттарга хоорайларның чурттакчы чону барын дөрт катап көвүдеп, бир миллиард кижи ашкан, а үүе чылдың төнчүзүнге чедир базындагын ийи катап көвүдээр. Демографиктиг чугула үе-чаа артер—көдээ районнарга бодаарга, хоорайларга бир-ле дугаарында хөй кижилер чурттаар. Ол чорудулганың онзагай чүүлү чүл дээрге, аажок улуг хоорайларның хамыктың дүрген өзери болур. Сөөлгү он чылда 4 миллион кижи болгаш оон-даа хөй чурттакчы чоннуг хоорайларның саны хөгжүп орар чурттарга 12-ден 23 чедир көвүдээн. 2000 чылга чедир ол сан 60 ажыг болуп.

ПЕКИНДЕ ПРОПАГАНДАЧЫ ШУУГААЗЫН

СЭКП-ниң XXVI съездизиниң ажылдап турган үезинде болгаш оон соонда эдээн үе иштинде кыдат пропаганда съездиниң шиитпирлериниң, оон индириидеи даштыкы политикага хамаарышкан кылган саналдар дугайында болдунуп тайылбырларын бербейн турган. Мынчалзажок Пекин ынчан-на совет тайбын саналларга удурланышкак хөөнүн калбаа-биле көргүзүп турган. Кыдаттың парлалгазы, телевидениези болгаш радиозу Барыын чүктүн кедергей барыын үзелдиг болгаш реаксылыг информация органнарының болгаш политиктиг ажылдакчыларының чангыс талалыг болгаш хоп-нүүлдүг чугааларын таладып турган болгай.

Совет коммунистерниң съездизиниң тайбыңга ынак программалын делегей хөй-ниитизинин деткип, оон иштинде хөй-хөй чурттарның чазактары болгаш саддарлыг бөлүктери безин оюп эртип шыдавайн турары бо үеде пекин пропагандистер чаа совет саналларга удур калчаалыг кампанияны калбарткан, оон кол-ла соруглагы болза ук саналларның ужур-дузазын кудуладыры, совет политиканың ак сеткилдинге карааныышкынны тыыдыраары болур. «Совет кажарлаашкынга» алыспазын, «Бүгү чүвени эки деп бодаазын» Барыын чүктен Пекин мырынай-ла чаннып чыгыы дилеп турар.

ССРЭ-ниң даштыкы политиктиг инициативалары дээрге Барыын чүкке «иегүдүүшкүн чемин-тир», оон дузазы-биле Москва «Барыын эвилелчилерни чарыдырарын оралдажып турара», ССРЭ «Барыын чүктүн туружун чымчадырынче», «АКШ-ны чаасказанызралырынче» чүткүп турар даан ышкаш үй-балай даап бодаашкынарны кыдат парлалганын белүк чүүлдеринде болгаш тайылбырларында бижин турар.

Бо бүгү-биле пекин удуртукчулар боттарын чавырлышкынның калчаалыг удурланыкчылары деп база катап көргүскеннер. Олар бир-ле дугаарында ийи саналга — Европага ортумак ыракшылдың ракеталарын тургузарынга хоруушкунну доктаалырынга база Ыраккы Чөөн чүкке илегежир чоруктуң хемчеглериге онза удурланып турарлар.

Совет тайбың шаан халдаашкынга Пекинниң ол хире шүгүлдээш, кылыктанып харылап турарын тайылбырлаары берге эвес. Делегейниң кандыг-даа районунга дүшкүүрүг чорукту кошкадырынче, бот-боттарынга бүзүрежилгени катап тургузарынче угланган кандыг-даа базынар кыдат удуртулганың соруглаларынга дүүшпес, олар бодунуң улуг күрүнезирек гегемоиичи политиказын боттанлырын ап болгу дег «эң калбак антисоветчи фронтуну» тургузуп алыр идегелии амдаа кагбайн турарлар.

Мурнуу-Чөөн Азиага дүшкүүрүг чоруктуң чаа одагларын кыпсырынче, бот догунваан Афганистанның херектеринче киржирии күткүүрүнче, өске-даа ёражок соруглаларже угланган пекинчи угланышкын СЭКП-ниң XXVI съездизиниң идип үндүргени тайбың программага үндезини-биле дүүшпейн турары мырынай илдең болбайн. А ындыг кыдат угланышкынын АҚШ-тың редксылыг бөлүктериниң, НАТО чагырыкчыларының, шериглештүр монополиларының корулгаларынга болгаш принциптеринге ылап-ла тааржып турар.

Совет чурттуң Кыдат-биле харылзааларны тайбын кожахелбээ үндезинге тургузарынга, оларның акжигирии чедип алырынга белеңниин дугайын СЭКП-ниң XXVI съездизинге бадыткаанын пекин пропаганда база-ла ындыг, тайбын, чарырлышкын болгаш кады ажылдажылга дээш сагыш човаашкын көзүлбес, боттуг эвес туруш-биле уткаан.

Пекинниң ындыг угланышкынны кыдат улустуң ёзулуг эрге-ажыктарынга дүүшпейн турар. Олар чүгле пекин удуртулганын Совет Эвилелинге, социалистиг дем каттыжылганынга удур өжээшкээн боттарының кара сагыштыг, империалистиг корулгаларынга ажыглаарын бодап турар Барыын чүкте бөлүктерге дузалыг болуп турар-дыр.

(СЭТА).

К. ВАЛЬДХАЙМНЫҢ КЫЙГЫРЫЫ

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). КНО-ның Чиигине секретары К. Вальдхайм делегейниң экономиктиг харылзааларын чөптүг демократтыг үндезинге эде тургузарының тодаргай оруктарын дилээр талазы-биле күжешишкиннерии идепкейжидериие делегей ниитилежилгезин кыйгырган. Делегейге экономиктиг чаа ёзу-чуруумну тургузары — КНО-ның мурнунда турун турар бир чугула соруглаганының бирээзи болур деп, Нью-Йоркка чүве чугаалаи тура, ол мелеглээн.

Колонизацияны дүжүрериие төөгүлүг чугула черни эзлээн каттышкан нацнялар бүгү чурттарның экономиктиг хамаарышпас чоруун хандырарынга амгы үеде бодунуң үлүүн киирер ужурлуг.

«Чүүлдештирген ажыктыг хөгжүдении» чедип алыры мынчага болдунмаан деп, К. Вальдхайм онзалап демдеглээн. Хөгжүп орар чурттарның күзел турары, экономиктиг айтырыглар талазы-биле бүгүнинии чугаалажышкыннарны КНО ам-да эгелеп шыдавайн деп, ол айытган. Оон чылдагааны болза, бо айтырыг талазы-биле чамдык чурттар хамаарылгазын өскертир күзел чок болуп турарында.

КНО-ның Чиигине секретарының ол чугаазы делегейге экономиктиг чаа ёзу-чуруумну тургузары дээш КНО-ның орал-дажышкын бүрүзүнге, экономика талазы-биле бүгү-ниити чугаалажышкыннарны эгелээрииге шаптыктап турар АҚШ-ка база оон талалакчыларынга дөрт хамааржыр. Азиядын, Африканың, Латин Америкаиың хөй-хөй чурттарындан экономиктиг үптээшкин политиказының аргазы-биле эиме-тик чок хөй орулгазындан ойталаар күзел чок Вашингтонның туружу бүгүниити чугаалажышкынныарны чорударынга белеткелдериин ара соксаарынга чедирген.

АЛЖИР: аграр революциязы уламчылавышаан

Географтыг девискээр талазы-биле Алжир улуг чурт. Далай эриида девискээриниң узуну—1200 километр, сонгу чүктеи мурнуу чүкке чедир — үш муи хире километр. Ынчалзажок Алжир Улус Демократтыг Республиканың чурттакчы чонунуң саны — 18 миллиондан бичии-ле ажыг. Девискээри улуг, чонунуң саны эвээш-даа болза, бир кижиге оналаштыр ажыглал черииң шөлү чүгле 0,4 гектар. Ол чүге мындыгыл дээрэни билип алыр төлээде. Алжирниң физиктиг карта-чуруун көөрү чугула: чурттуң девискээриниң хөй хуруузуи сарыг элезии шыпкан болуп турар.

Франциияның колониалдыг тергиилелиниң чылдарында Алжириид тараачыларны дерзии дарлалга таваржып чораан. Тараачыларның үүшдүжүттүг эки черлерии француз эжелекчилер хунаап алган, оларны элезииниг районларже сывырыпкан турган.

1962 чылда Алжир хамаарышпас чорукту чаалап алганының соонда феллах тараачыларның амыдыралы чүгээр талазынче өскерлип эгелээн. 1971 чылда чурттуң аграр политиказының үндезии документизи — аграр хартиязы хүлээп алдынган. Ынчангаш алжир тараачыларның ок-боюу холга тудуп алган, демисежил чораан күзели боттанган: «Чер оюу ажылдап кылып турар кижиге хамааржыр!» деп кыйгырыгны ол документиде бижип киирген.

Аграр революциязының мурнунга улуг соруглагар салдынган: улуг чер эзлекчилери байларның черии хураар, чер чок болгаш эвээш черлиг тараачыларга эки черлерии бээр, көдээге социал чаартылгаларны боттандырар болгаш кижини кижи дарлаар чорукту узуткаар дээш оон-даа өске айтырыглары революция боттандырып эгелээн. Улуг помешиктерниң политиктиг болгаш экономиктиг туружун кошкатган. Амгы үеде 1,2 миллион гектар черии ялыы тараачынар ажыллап кылып турар. Олар 7 муи кооперативтерни тургузуп алганнар, оларга күрүне акша болгаш материалдыг дузаламчыны көргүзүп турар.

Көдээ ажыл-агый кооперативтериниң кежигүнериие чаа суурларны тудуп бээриче доктаамал кичээнгей салдынып турар. Чаагайжыды туттуигаи ындыг суурларны алжир тараачынар «социалистиг үлегерлиг суурлар» деп алай бергеннер. Чурттa бо хүниерге чедир 300 хире ындыг суурлар туттуигаи болгаш туттучуп турар. Оларны электри, суг-биле хандырган, суур бүрүзү эмнелгелиг, школалыг.

Кооперастаашкыны бүгү талалыг детквнишаан, күрүне болгаш удуртукчу партия Национал хосталганың фронтузуу (НХФ) хуу ажылдыг тараачынарга база-ла улуг дузаны көргүзүп турар. Чүге дээрге ажыглаттынып турар бүгү шөлдүң 60 хуузу хуу ажылдыг тараачынарның холунда боол турар. Оларга тракторларны, чемишчилилгелерии чиик ортөөке садарын, чер ажылынын талазы-биле специалистерини арга-сүмезии кадарын организастаан.

Аграр айтырыы чурттуң сонгу талазында коллуунда шиитпирлеттингеп, а мурнуу районнарда болур-чогууру-биле боттачып эгелээн. Ол районнарның чурттакчылары колдуунда мал ажылдыг улус болур. Ында, 20 миллион гектар одар-белчиирлиг черде, 180 муи малчын өг-бүле чурттап турар. Мурнуу талакы районнарга күрүне мал ажылдыг кооперативтерни тургузуп, хуу ажылдыглара кудуктарны, суг хөөлбектерии кылып берип турар. Ындыг болзажок бо черде аграр айтырыы чедимчелиг шиитпирлеттинмейн турар. Чүге дээрге хөй малдыг байлар малының баш санын чажырып, күрүчеге эвээш эът, дук бээр дээш хөй янзы кажар аргаларны ажыглап турарлар. Ынчангаш партия болгаш чазак хуу ажылдыг малчынарның мээмелерилн белиидер дээш суртаал ажылын күштелдирип эгелээн.

Аграр революциянын кадыгдошкун демиселдин байдалында боттанып турарын Алжирнин «Эль-Муджахид» деп солуну поокта чаа бижээн. Хөреигизин хавыртхан болгаш политиктиг эргезии казыткан феодалдар, помешиктер көдээде боол турар чаартылгаларга удурланып, боттарының эргиделеги байдалдарын катап тургузуп алыр дээш янзы-бүрү хемчеглерии ажыглап турар, деп ол солуи бижээн.

Алжир көдээ ажыл-агый продуктулары-биле бодуи бүрүи хандырып аптар аргалыг болза-даа, чуртта ындыг продуктулар чедишпейн турар. Ынчангаш чурттуң 1980—1984 чылдарда хөгжүдериниң планында чурттуң өске чурттардан хамаарылгазын кошкадыр, азып-чем продуктулары-биле бодуи бодуң бүрүи хандыртмнар арганы улгаттырар деп сорулганы салган.

Алжирде аграр революциязы үргүлүлеп турар.

А. БОЛМАТОВ,
СЭТА-ның корр.

ЧОРУУ ЧОГУЗУН

Калдак-Хамар. Бо Тывада сураглыг аттарның бирээзи. 1930 чылдарда тес-хемчилер:

Калдак-Хамар кадыр артын
Казып алза, аштап алза,
Хартыга дег чычаан мунгаш,
Хала чокка халдып орза —

дижип, күзелин илередип ырлажып чорааннар. «Демниг сваскан теве тудуп чиир» деп чоннуң чечен домаанда ышкаш, оларның ынчангы күзели бүткен. Амгы хүннерде каалама орук-биле аар-чиик машиналар янзы-бүрү чүктер сөөрткеи, дүн-хүн чок каржыңсолчуп-ла турар. Чаа беш чылда Кызылдан Самагалдайже асфальтылаан делгем орук Калдак-Хамар артын тавараш челип кээрин чон четтикпейн манап турар.

Калдак-Хамар артка ырак рейстер чораан машиналар бола доктаар чанчылдыг. Чүге дээрге чолаачылар могап-турупкаш, аңаа ярыг агаар тынып, дыштанып аарлар. Чоокта чаа ажыл аайы-биле бар чораан, артка кээривиске, ЗИЛ-153 деп бензин сөөртүр машина бо доктаараи тур. Оон-биле танышып чугаалажыры-

выска, «О. Шынаа» совхозтуң чолаачызы болган.

Оон адын Бады Амырбитович Сандык дээр. Ол бистин-биле хөөрежип тургаш, машиназын ыяк-ла хынагылап, оруун уламчылаарынга серемчилелдиг белеткенди. Чолаачының чугаазы-биле алырга, бо артка доктаары чаңчылчаан. «Эскертилмес үрелишкиннер туруп болгай» дээш, оон-маңаа доктаары шынап-ла чөптүт-дүр деп кордувус.

1967 чылдың күзү. Хоочун хойжулар Амырбит болгаш Быраат Сандыктарның 20 харлыг, хой каларжып турган оглу Бады суур баткаш, сургага барган. Кырганнар ужуруи тыппайн чугаалажып орган:

— Бады мынчаар читпес кижи ийикпе. Чоп читкен чоор — деп, аңазы чугаалаңган.

— Канчап билир. Школа дооскаш безин ийи чыл четкен. Эр апарган кижи-дир. Ye-

чергези-биле ойнап, хөглеп чор-ла ыйнаан. Бистиң чаңывыска чеже орар. Ам бир черже өөренир дээн ирги бе? — деп, аңазы чугаага улашкан.

Кырганнар чугаазын төңдүргелек чорда, ыт ээрзе-ле оглу бо келген. Кандыг-бир чүве айтырар дээш-ле оглунуң дидиимейн орарын ада-иези эскергеп:

— Кырганнар, бистер-биле чоруурга чалгаараачыг эвестир бе, оглум? — деп, аңазы тодаргайлаан.

— Чалгаарап канчаар оны, авай. Кызылга чолаачылар курузу ажыттынар-дыр. Аңаа барып өөренир чоор бе? — деп, ол харыылаан.

— Ээ, оглум, оон өске өөренир черлер тывылбас чүве бе? Чолаачы кижи арага-дарыга таваржыр. Оон кедерезе озалдаак болза канчаарыл. Че, че аңаң билгей аан — дээш, олче көрген.

Ол боданып оргаш:

— Кандыг-даа ажылга күзелчүткүл херек. Шаанда ышкаш болза, эки ат, эзер, чүген белеткеп бергей эртик. Амгы үеде машина-техника буруиттаар депшилгелиг хөгжүп турда, оны эки шингээдип аары база чугула — деп, С. Амырбит оглуңуң күзелии бүрүи деткээн.

Аңазының деткимчезиие ол хөлөк өөрээн. Өөренип чоруптарының бетинде, бир машина ыяшты, ол хире көрженни өг чаңында белеткеп берген. Аланези оглуиуң ажылгырын малаларлар. Кыштың соогу, чайның изин дивес, ол ажыл дээнде карак-кызыл. Ынчангаш олар Бадыга чоргаарланыр. Чолаачылар курузунче ол чоруур үезинде аттаңыпкан.

Эки кылган ажыл—элеп читпес мактал. Оон бээр он үш чыл биилдиртпейн шуужуп эртекен. Бо үеиин дургузунда бирги класстың чолаачызы Б. Сандык кандыг кадыр-берт оруктары, хат-шуурганныг карацгы дүнненри эрттирбээн дээрил. Ол уйгу чок чымыштыг хүнер шаңнал-мактал, эки сөстер-биле бадыткаттынган.

Бады Сандык совхозтуң эки ажылдыг чолаачыларының одуруунга кирген. Ол эрткен беш чылдың сөөлгү чылының планныг онаалдазын ноябрьда чеңиишкиниг күүсеткеш, Москваже аян-чорук баар халас путёвка база «Социалистиг чарыштың тиилекчизи» деп хөрек демдээ-биле шаңнаткан. Ынчан ол пландан ажыр бир тонна кывар-чаар материалды камнап алган. Амгы хүннерде он бирги беш чылдың бирги чылының квартал планын февраль 20-де күүседир дээш бедиткен социалистиг хүлээлгени алган ажылдап турар. Шалыпчының кезээде чоруу чогуп, үүлези будүүгүр болуруи күзеп каалы.

Ө. ЧИҢМИТ.
Тес-Хем район.

КҮЗЕЛИН ЧЕДИП АЛГАН

Эмчи кижиниң ажылы эң не харыысалгалыг. Маңаа хамаарыштыр биетин суурнуң аныяк эмчизи Елизавета Кыргысовна Доржунуң ажыл-ижин бижикседим.

Елизавета Доржу школага өөренип чорааш-ла эмчи болуруи күзеп чораан. Күзээнин чедип алыр, сураанын тып алыр дээр болгай. Ол Шагаан-

Арыг хоорайның № 2 ортумак школазын дооскаш, Кызылдың эмчи училищезинге кирип алган. Саныг чылдар биллиртпейн эрте берген. Елизавета Кыргысовна баштайгы ажылчы базымын оскен-төрээн суурү Ийи-Талга эгелээн. Эге үезинде ажыл-ижинге кандыг бергелер турбаан дээр. Ынчалза-даа ажылынга бердинген аныяк кыс Елизавета баштайгы бергелерге торулбайн, улам чүткүлдүг ажылдап, бодуиуң билинии бедидип ап турган. Ажылдаа-ла он чыл ажып чоруур. Ол ам дуржулгалыг эмчилерниң одуруунда кирген.

Бо үеиин дургузунда чеже-чеже иелерниң караан чыыттаан дээр. Эмнелгеиин өрээлеринде херек чүүлдерни таарыштыр белеткеп салып каапы, хаиаларда янзы-бүрү аарыгларга хамаарышкан плакаттарны азып каапы эмнелгеге келген улуг-биче чоннуң кичээнгейин дораан-на хаара туда бээр.

Кызымаккай күш-ажылы дээш Елизавета Кыргысовна каш удаа мактал бижиктер-биле шаңнаткан. Ол СЭКПнин XXVI съездизин, чаа-чаа күш-ажылчы чедишкиннербиле уткаан болгаи амгы үеде улам соруктуг ажылдап турар.

И. БЮРБЮ.

СПОРТ ⊗ СПОРТ ⊗ СПОРТ СПОРТ ⊗ СПОРТ СПОРТ СПОРТ ⊗ СПОРТ

МАССАЛЫГ АПАР ЧЫДАР

Хостуг хүрешке Тыва АССРниң чемпионады эрткен дыштанып хүннерде республика найысылалының Херел спорт залынга болуп эрткен. Аңаа районнардан, Кызылдан болгаш спорт ниитилелдериден ниитизи-биле 152 мөге киришкен. Оларның он дөртү ССРЭниң спорт мастерлери, а 25 ажыг кижи мастерге кандидат аттарлыг болган.

Маргылдааның ажыдыышкынынга республиканың күш-культура болгаш спорт комитединиң даргазы А. С. Нүрзет мөгелерге байыр чедирип, спортчу чедишкиниг болурун оларга күзээн. Оон соонда маргылдааның түгүн хостуг хүрешке Совет Эвилелиниң бирги чери дээш болган маргылдазының киржикчилери Александр Доржу, Александр Чылбак-оол болгаш элээди оолдар аразынга Россияның бирги чери дээш болган чемпионаттың ийиги шаңналының эдилекчизи Владимир Монгуш олар кедүргеннер.

Хостуг хүрешти болгаш часпортуи бистиң республикага сайзырадып, оон чон ортузунга массалыг чоруун чедип алыр дээш кылып чорудуп турар ажылы дээш ССРЭниң спорт мастерлери Валерий Маадыр-оолович Оюн биле Владимир Борисович Сырат оларны Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Хүндүлел бижии-биле шаңнаар дугайында Чарлык чоокта чаа республика солуинарынга үнген. Бедик шаңналдарны ол тренерлерге ук маргылдааның ажыдыышкынынын үезинде байырланчыг байдалга тывыскан. В. М. Оюн биле В. Б. Сырат олар бедик шаңналды ап тура аныяк өскенни спортче хөйүбиле хаара тудуп, спорттуң массалыг чоруун чедип алыр дээш моон соңгаар оон-даа эки ажылдаарын хүлээнгенеер.

Херел спорт залга чатткан ийи хевистин кырынга спортчу демисел шиигы болган. Оон бирги хүнүнде деизи бүрүзүнге финалче үнер эрге дээш хүрешти көрүкчүлер улуг сонуургалбиле хайгаарап, аваигыр-кашпагай аргаларны кылып турган, чараш техниказы-биле өскелерден ылгалып, турар мөгелерге байыр чедирип, оларны хей-аът киирип турганнар.

Эң солун ужуражылгалар воскресеньеде болган. Сөөлгүнии чыда 48 килограммга Тывaның эң шыырак мөгези деп санадып келген, чоокта чаа Фрунзе хоорайга ССРЭниң бирги чери дээш болган маргылдааның эң чиик дезизиннге дөртку черни эзлээн. Александр Доржу бо удаада база өскелерден артык күштүүи бадыткаан. Ол хевис кырынга үнүп келгеш, чараш болгаш нарын аргаларны улай-улай ажыглап тургаш, онаргларни чиги-биле ажып эртип турду. Оон өске мөгелерден кол-ла ылгалыр чүвези — хевис кырынга чыдып алгаш аваангыр-кашпагай аргаларны хөйү-биле ажыглап турар үеде оон бедик техникалыын айытпас арга чок.

Александрниң оон ынай бир онза талазы чүл дээрге, ол чеже-дээ саины ойнап ап турган черле оожургавазы. Хүрештиң эгезинден сөөлгү минуталарынга чедир оюнуи чүгле халдаашкын-биле төңдүрүп турду. Ол чорук оон күш-дамыр талазы-биле эки белеткелдиии, күжүи төнчүзүнге чедир шын хуваап билирии, бодунга бүзүреллиин бадыткап турду.

52 килограмм деизите амгы үеде Улуг-Хем районнуң Хайыракан чурттуг спорт мастери Владимир Күжүгет-биле деңге хүрежиптер хире шыырак мөге бистиң республикада чок деп чүвени болуп эрткен маргылдаа база катап бадыткаан. Владимир бодунуң онагларын шуптузуи арыг тиилелгелер-биле төңдүргеи. Ол алды ужуражылгазынга ниитизи-биле үгүле 12 ажыг минутаны үндүргеи.

Улуг-Хемден келген аныяк талантылыг мөге спорт мастерииге кандидат Роман Монгуш Совет Эвилелиниң бирги чери дээш болган маргылдаазының киржикчизи ССРЭ-ниң спорт мастери Александр Чылбак-оол оларның 57 килограмма түнел ужуражылгазын залга олурганнар, аныяк мөгелер кан-чаар-даа аажок улуг сонуургал-биле көргеннер. Ындыг болбазының-даа аргазы чок. Чүге дээрге олар улуг маргылдааларга чаңгыс удаа эвес киржип, шаңналдыг черлерни ап чорааннар.

Хүрештиң сөөлгү он секундазынга чедир кым ойнап алырын тодарадыры берге болган. Олар ачыр-дачыр тутчуп, удуг самнарны бирде бирээзи, оон соонда өскези ойнап ап-ла турганнар. Эң сөөлүнде Роман Монгуш карак чивеш аразында бодунуң ыяк аргазын ажыглааш, бир баллды ойнап алган, а ол оон чемпион болуруига четкеи. Оон соонда үш секунда хире эрткенде ужуражылганын шагы төнгенииниң медээзин судья берипкеи.

Аныяк мөге Роман Монгуштуң ол тиилелгези таварылга эвес. Ол шериг албаның эртиринп тургаш, оолдар аразынга Совет Эвилелиниң Чепсектиг Күштеринии бирги чери дээш чемпионадынга төлептиг киржип, 52 килограммга кымга-даа октатпайн бирги черже үнгеи. Роман ам Красноярск хоорайның № 20 профессионал-техниктиг училищезинде өөренип турар. А хостуг хүрештиң чазыттарын, чараш аргаларын РСФСР-ниң алдарлыг тренери, ССРЭ-де билдингир тренерлериин бирээзи Владимир Петрович Зайцевтиң чорудуп турар секциязындан өөренип ап, башкызының ыяк өөреникчилериниң санында киргеи.

Хостуг хүрешке ССРЭ-ниң спорт мастери Улуг-Хемге Булуң-Терек школазының башкызы Николай Монгуш бодунуң күжүи 62 килограммга шенээн. Ол ооң мурнунда чылдарда 57 килограмм деизите хүрежип чораан. Николай бо удаада база бедик арга-дуржулгалын бадыткап, республика чемпионуң атты чаалап алган. Ол түнел ужуражылганында мастерге кандидат Маадыр Биче-оол-биле хүрешкеп. Эң сөөлгү секундаларга чедир кайызы-даа чараш хүрешкеиер. Түнелиниде Н. Монгуш чаңгыс-ла санны артыкка ойнап алгаш, бирги черже үнгеи.

Чадаанада уруглариың спорт школазының тренери, ССРЭниң спорт мастери Чадамба Ооржак 68 килограммга эртken чылгы чемпион адын база катап бадыткаан. Ол хевис кырынга үнүп келгеш, бодунуи ыяк аргаларын аваангыры-биле ажыглап тургаш, удурлашкыларын ша-даа чедирбейн ажып эртип турган. Эң сөөлүнде Кызыл районнан келген спорт мастери Александр Оюнбиле хүрешкеш, ону сан талазы-биле ойнап алган. Аар деннилерге чемпион ат дээш хүреш база шиигы болган.

Үргүлчүлеп келген маргылдааның түнелиниде Чөөн-Хемчик районнуң шиляидек командазының мөгелери эң хөй санны алгаш, республиканың күш-культура болгаш спорт комитединиң шилчиир кубогу, турасказылган призын-биле шаңнаткан. Улуг-хемчилер — ийиги, а Кызыл районнуң командазы — үшкү черлерни эзлээннер. Бо районнарда хостуг хүреш чогуур сайзыралды ап. аныяктар ортузунда массалыг апар чыдары өөрүнчүт. Аныяк, талаптылыг мөгелер хөйү-биле киржип, хевис кырынга үнүп келгеш бедик арга-дуржулгалыг мөгелерден дудак чок хүрешкеннер.

Ниитилелдер аразынга «Урожайның» мөгелери бирги черже үнгеи, «Спартак» биле «Трудовые резервы» эки тура спорт ниитилелдери ийиги, үшкү черлерни эзлээннер.

В. ЧАДАМБА.

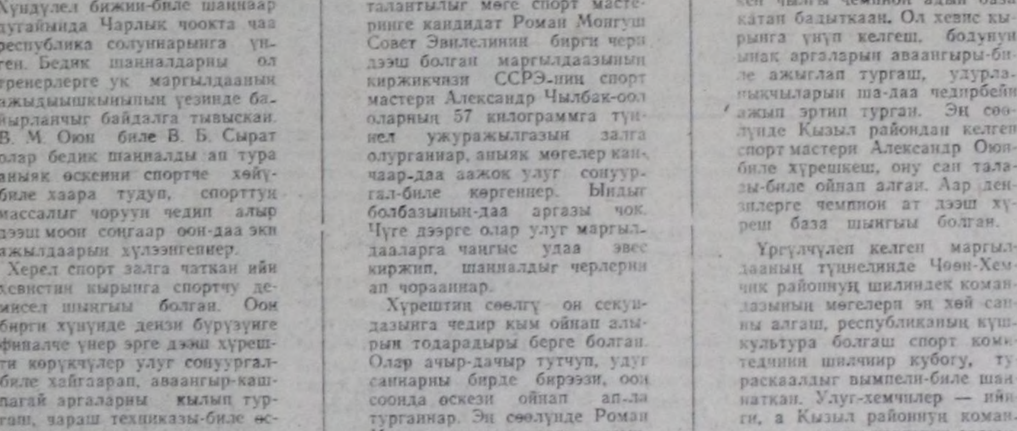

ЧУРУКТАРДА: республиканың күш-культура болгаш спорт комитединиң даргазы А. С. Нүрзет аныяк мөге А. Мижит-Доржуга спорттуң национал хевирлеринге РСФСР-ниң спорт мастериниң хөрек демдээн тыпсып турары (үстүнде); тренериниң ажыктыг сүмелери (ортузунда); көрүнчүлер; маргылдаа үезинде.

АПРЕЛЬДИҢ 7-ДЕН 12-ГЕ ЧЕДИР ТЕЛЕВИДЕНИЕ

АПРЕЛЬ 7-ДЕ

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

8.00 — «Ye». Информастыг программа. 8.40 — Эртенги гимнастика. 9.35— **«Хоорайлар болгаш чылдар».** Уран-чечен фильм. 1-ги сериязы. 10.45 — ССРЭ-ниң улустуң артизи В. Дударевaның удурткажы Москваның симфония оркестри орус композиторларның аялгаларын күүседир. 11.30—Медээлер. 11.30—14.30 — Чапсар. 14.30—Медээлер. 14.50 Кадыкшылдың делегей хүнүнге. Документалдыг фильмнер программазы: «Красноярскиниң кадыкшылга черлери», «Кезер эмчиге чеди айтырыг», «Чүрек —хыналдада». 15.50 — «Төрээн бойдузувус». 16.20 —«Роза Тураева ырлап тур». Фильмконцерт. 16.45 — «ПТУ-га чүиү, канчаар өөредирил». 17.15 — «Ужудуушкун соонда хүнер болгаш чылдар». Совет-чехословак экипажтың ужудуушкунунуң дугайында документалдыг фильм (ЧССР). 17.40— Концерт. 17.50 —Фехтованиеге делегей маргылдаазы. Миискиден дамчыдылга.

КЫЗЫЛДАН

18.05—«Сылдысчыгаш». 18.35 — Телемедээлер.

МОСКВАДАН

18.45—Бөгүн делегейде.

КЫЗЫЛДАН

19.00—«Чуруктуң болгаш үе» 19.30 — Телемедээлер.

МОСКВАДАН

19.45 — «СЭКП-ниң XXVI съездизиниң шиитпирлерин — амыдыралга». СЭКП-ниң XXVI съездизиниң делегады, СЭКПнин Свердловск обкомунуң бирги секретары Б. Н. Ельцин дамчыдылгага киржир. 20.00— «Кижилер болгаш хоорайлар» деп уран-чечен фильм. 2-ги серияэы. 21.00—«Ye». Информастыг программа. 21.35— «Ленинградский балет» деп хөгжүмнүг телефильмниң баштайгы көргүзүү. 22.20—Фехтованиеге делегей маргылдаазы. Рапира. Херээжениер. Миискиден дамчыдылга. 22.45— «Бөгүн делегейде».

ИЙИГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

18.05—«Арага аярлы. Эмчиниң беседазы». 18.35— «Шуптузуи билип алырын күзээр мен». Киножурнал.

КЫЗЫЛДАН

18.45 — «Чаартынган чер». Телефильм.

МОСКВАДАН

19.00—«Ырак болгаш чоок ыры».

КЫЗЫЛДАН

19.45 — Чарлаалар. 19.50 — 20.20 — «Ажыктыг чорук болгаш шынар дээш».

АПРЕЛЬ 8-ТЕ

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

8.00—«Ye». Информастыг программа. 8.40—Эртенги гимнастика. 9.05—Төп телевидениеиии болгаш Бүгү-эвилел радиозуиуң үругларның ниити ырының аас чогаал болүүнүң концерти. 9.35 — «Хоорайлар болгаш чылдар». Уран-чечен фильм. 2-ги сериязы. 10.35 — «Кино аян-чоруктар клуву». 11.35—Медээлер.

КЫЗЫЛДАН

11.40—Үругларга — фильм. «Шайба! Шайба!» 12.00— —«Орус дылды өөренип турар бис». 12-00—14.30 — чапсар.

МОСКВАДАН

14.30 — Медээлер. 14.50 — «Сээң күш-ажылың — сээң бедиин». Киноирограмма. 15.20— «Орус чугаа». 15.50 — «Шыдыраа школазы». 16.20 — «Горностер, кыйгыга харыылаңар!». 16.50 — «Аныяктарның адрестери». 17.50 — Хоккейге делегей маргылдаазы. ССРЭ биле ЧССР-ниң ийиги шиляидек командаларының оюну. Ленинградтан дамчыдылга. 2-ги, 3-кү үелерия. 19.00 —Бөгүи делегейде.

КЫЗЫЛДАН

19.15 — Телемедээлер. 19.25 — «Кызыл болгаш кызылчылар». 19.50 — Телемедээлер.

МОСКВАДАН

20.00 — Ю. А. Гагариниың космосче ужуткаиының 20 чылынга. «Космос веги. Чыл демделелиниң арыннары». Документалдыг телефильм. 2-ги фильм. 21.00 — «Ye». Информастыг программа. 21.35 — Краснодар крайиың Тихоречка районунуң Культура бажыңының улустуң казак ниити ырыныи концерти. 22.00—01.05 — Футбол кубоктарының үелериниң кубогу дээш. «Динамо» (Тбилиси) — «Фейеноорд» (Голландия). Тбилисиден дамчыдылга. Чапсарда — Бөгүи делегейде. Хоккейге аныяктар аразынга Европа чемпионады. Финал. Минскиден дамчыдылга.

ИЙИГИ ПРОГРАММА

КЫЗЫЛДАН

18.00 — Үругларга фильм. «Күзелдер оълуг». Одиаарактер фильми. 19.05. — Киножурнал.

МОСКВАДАН

19.15—20.00 — Кыска телефильмнер программазы. Чехословакия.

АПРЕЛЬ 9-ТА

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

8.00 — «Ye». Информастыг программа. 8.40 — Эртенги гимнастика. 9.05— «Горностер, кыйгыга харыылаңар!» 9.35 — Москваның Ленин орденниг шериг округунуң танцы ансамблиниң концерти. 10.25 — Кыска телефильмнер программазы. Чехословакия. 11.10 — Документалдыг телефильм. 11.40 — Медээлер. 11.45—14.30 — Чапсар. 14.30 — Медээлер. 14.50 — Чурттуң телестудиялариның документалдыг фильмнериниң программазы. 15.40 — «Улустуң аялгалары». 15.55 — «Мергежили — харылзаачы». Телеочерк. 16.25— ССРЭ биле Югославияның аразында найырал, кады ажылдажылга болгаш бот-боттарынга дузалажылга дугайында керээге ат салганынга. «Югославияны эргий». Кинопрограмма. 16.50 — «Чурагачы». Тележурнал. Совет Эвилелиниң Маадыры, ССРЭ-ниң ужудукчукосмонавтызы Ю. И. Глазков эрттирер. 17.35 — Б. Мартину — Фортепианога квартет. 18.05 — «Миллионнарын леиинчи университеди». «Социалистиг экономиканы эргелеп башкарары». 18.35 — «Эрги ойнаарак». Мультфильм. 18.45 — Бөгүи делегейде.

КЫЗЫЛДАН

19.00 — Телемедээлер. 19.15 — «Социалистиг чарыштың хүи демделели». 19.45 — Телемедээлер. 19.55 — Чарлаалар.

МОСКВАДАН

20.00 — Ю. А. Гагариниң космосче ужуткаиының 20 чылынга. «Космос веги. Чыл демделелиниң арыннары». Документалдыг телефильмниң баштайгы көргүзүү. 3-кү фильм. 21.00 — «Ye». Информастыг программа. 21.35—23.10 — ССРЭ-ниң улустуң артизи Г. Ковалёваның болгаш Ленинградтың телевидение болгаш радиозуиуң орус улустуң В. Андреев аттыг оркестриниң концерти. Төнгензе — Бөгүи делегейде.

ИЙИГИ ПРОГРАММА

КЫЗЫЛДАН

18.00 — «Документалдыг фильмнер программазы. 18.15 —«Шенекчилер». Телефильм. 18.30 — «Керчиниң оттуг чылдары». Телефильм.

МОСКВАДАН

19.00 — ЧССР-ниң Күрүении Неседы аттыг ыры болган таиың ансамблиниң концерти. 19.30—20.00 — «Эш бригада». Телеочерк.

АПРЕЛЬ 10-ДА

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

8.00 — «Ye». Информастыг программа. 8.40 — Эртенги гимнастика. 9.05 — «Бистиибиле кыл, бистиң дег, бистиидеи артык кыл». ГДР-деи дамчыдылга. 10.05 — Соңгу чүктүи орус ырларын Төп телевидениии болгаш Бүгү-эвилел радиозуиуң орус улустуң үлегерлиг ниити ыры күүседир. 10.35—«Дириг амытаннар делегейинде». 11.35 — Медээлер. 11.40—14.30 — Чапсар. 14.30 — Медээлер. 14.50 — Социалистиг чурттарның космос экипажтарының дугайында документалдыг фильмнер программазы: «Вьетнамның космос оруу», «Чаңгыс орбитала». 15.35 — «Аныяктарның уран чогаадылгазы». 16.05 — «Москва болгаш моквачылар». 16.35 —ССРЭ-ниң гандбол чемпионады. Эр улус. «Буревестник» (Тбилиси) — «Гранитас» (Каунас). Тбилисиден дамчыдылга.

КЫЗЫЛДАН

17.15 — «Партия болгаш чоп — чаңгыс эптиг». Кызыл хоорайның бот-тывынгыр уран чүүл коллективтериниң телефестивалы. Кызылда курүеиии педагогика институдуиуң бот-тывынгыр уран чүүл киржикчилериниң концерти. 17.45 —Телемедээлер. 17.55 — «КАИ экраны». 18.20 — Телемедээлер. 18.35 — Чарлаалар.

МОСКВАДАН

18.40 — Бөгүи делегейде. 18.55 — «Гагариниың сылдыстары». Фильм-концерт. 19.15 — «Часкы хүи деиежилгези». Уран-чечен фильм. (ЧССР). 20.30 — «Ye». Информастыг программа. 20.55 — Космонавтика хүиүнге болгаш ССРЭниң ужудукчу-космонавтызы Ю. А. Гагариниың башкарганы бирги «Восток» космос кораблиниң ужудукчу үгеииидеи бээр 20 чылынга тураскаатказы бүйрлыг хурал болгаш концерт. Эвилелдер бажыңының Колоииалыг залындан дамчыдылга. 01.00—01.10 — Медээлер.

ИЙИГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

17.15 — Улустуң хөгжүм хереклериниң үиү. Гитара.

КЫЗЫЛДАН

18.40 — «Тываның экраиларында». 18.55—20.05 — «Суургаларда чалбыраштар». Уран-чечен телефильм.

АПРЕЛЬ 11-ДЕ

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

8.00 — «Ye». Информастыг программа. 8.50 — Эртенги гимнастика. 9.15 — «АЬВГДлээр». 9.50 — «Ада-иелер, салерге». 10.20 — «Г. Минасян ырлап тур». (Ереван). 10.55— «Эки бараанларны хөйүү». 11.25 — «Чурукчулар дугайында». Б. Кустолиев. 12.10 — «Спортлотоиуи» 15-ки тиражы. 12.20 — «Амыдыралче орук». 13.05 — Моцарттың ырларын П. Шрайер күүседир (ГДР). 13.55 — О. Сулеймаиов. «Чер, кижиге мөгей». Автор бодуиомчуур. 14.30 — Бөгүи делегейде. 14.45 — «Соңгу чүктүи оруктары-биле аян-чорук» деп уругларга уран-чечен телефильмниң баштайгы көргүзүү. 16.00 — «Бар-даа болза, бүренчиг эвес». Профессор С. Ч. Капица эрттирер. 17.05 — «Цирк ареназында». 17.50 — Политиктиг тайылбырлакчы Ю. А. Летуиовтуи беседазы. 18.20 — Мультфильмнер программазы: «Виини-пух аалдан чорупкан», «Виини-пух болгаш чай чок хүи». 18.50 — Даарта — Чурттуң агаардан халдаашкынга удур камгалал шериглериниң Коп командылакчызы, ужар чүүлдүг маршалы, Совет Эвилелиниң ийи дакыр Маадыры А. И. Колдуиовтуи чугаазы. 19.05 — Концерт. Совет Армияның үлегерлиг Төп театрындан дамчыдылга. 19.50 —«Даңганың дүиү» деп уран-чечен телефильмниң баштайгы көргүзүү. 21.35 — «Төрээн черимге ынак мен». Фильм-конперт. (Е. Пичкининиң ырлары). 22.25 — Классиктиг хүрешке Европа чемпионады. Швецияда дамчыдылга. Тоигенле — Медээлер.

АПРЕЛЬ 12-ДЕ

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

8.00 — «Ye». Информастыг программа. 8.40 — «Сула шимчээшкинче, чыскаалыңар!» 9.00 — «Оттурукчу». 9.30— «Совет Эвилелиигe бараан болуп тур мен!» 10.30 — «Кадыкшыл». Эртем-гайылбырлыг программа. 11.15 — «Эртенги почта». Хөгжүмнүг программа. 11.45— «Көдээге дамчыдылга». 12.45 — «Хөгжүмнүг клоск». 13.15— «Кижи. Чер. Октаргай». Дамчыдылганы Совет Эвилелиниң Маалыры, ССРЭ-ниң ужудукчу-космонавтызы В. И. Севастьянов эрттирер. 14.00 — Концерт-вальс. 14.20 — Уругларга фильм. «Петька космоста». Уран-чечен телефильм. 15.25 — «Кино аян-чоруктарының клуву». 16.26 — Уран гимнастикага делегей маргылдаазы. В. И. Ленин аттыг Төп стадиониуң «Дружба» залындан дамчыдылга. 17.10 — «Делегей панорамазы». 17.55 — «Сылдыс минутазы». Уран-чечен документалдыг фильм. 19.00 — Хоккейге Европа чемпионады. ССРЭ биле Голландияның шилиидек командаларының оюну. 21.15 — «Ye». Информастыг программа. 21.45 — «Сорук киришкин». Космонавтика хүиүнге тураскаатказы концерт. 22.55—23.35 — Футбол тайылбыры. Төнгенле — Медээлер.

Редактор В. С. ШАРАВИИ.

Агаар

Кызылдың агаар станциязының медээзин ёзугаар алырга бөгүи республикага шокар булуттаар, чагбас. Барыын чүк угланышкынынг хаттың дүргени секундада 3—7 метр чедер. Агаарның температуразы 7—9 градус чылыг болур.

Кызылга эдир булуттаар, чагбас. Янзы-бүрү угланышкынның хаттың күжү кошкак. Агаарның температуразы 6—8 градус чылыр.

КИНО

АПРЕЛЬ 7-ДЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Билдингир кижи ыйнаан». 9.30, 11.20, 13.10, 15.00, 16.50, 18.40, 21.00 шактарда.

«ПИОНЕР»: «Киискидер гусарларның эскадроиу» (2 сериялыг) 9.00, 12.00, 17.10, 20.20 шактарда; «Амыдыралдан бодуину тып» деп киноклуб»—15.00 шакта.

«КАА-ХЕМ»: «Хамаагы Лешка», 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Меге кадайы» (2 сериялыг) — 14.50, 17.30, 20.10 шактарда.

«ЕНИСЕЙ» КБ: «Хлеб, алдын, наган» 18.30, 20.30 шактарда.

Редакциияның адреси: Кызыл, Шетинкин-Кравченко кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторлуң 2-24-63, редакторлуң орлакчыларының 2-35-24, 2-31-75 харыысалгалыг секретарының 2-23-35, секретариаттың 2-23-35, партийжи амыдырал болгаш совет турғузуг киллистериниң 2-37-13, пропаганда киллизииии 2-31-75, культура киллизииии 2-23-54, көдээ ажыл-агый киллизииии 2-21-47, үлетпүр киллизииии 2-31-75, чагаа киллизииии 2-41-27 информация киллизииии 2-20-60, корректорларның 2-27-41, бухгалтерииың 2-12-45, солун келбейи барганда 2-32-75 телефонче долгаар.

Типаж 17866. Чагыг № 926.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садыының херектериниң талазы-биле эргелелиниң типографиязы (Кызыл. Шетинкин болгаш Кравченко кудумчузу, бажың № 1) ТС—00139